



Facultade de Ciencias da Educación

(*)

(*)

(*)

(*)

Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos

Materias

Curso 1

Código	Nome	Cuadrimestre	Cr.totais
O05M007V01101	Interculturalismo en Ambientes Socio-educativos	1c	4.5
O05M007V01102	Interculturalismos en Contextos Escolares	1c	4.5
O05M007V01103	Ensino e Aprendizaxe da/s Lingua/s da Sociedade de Acollida	1c	4.5
O05M007V01104	Desenvolvemento Comunitario e Compensación das Desigualdades	1c	4.5
O05M007V01105	Compensación das Desigualdades na Educación	1c	4.5
O05M007V01106	Calidade de Vida para as Persoas Maiores	1c	4.5
O05M007V01107	Educación de Adultos	1c	4.5
O05M007V01108	Xénero e Educación	1c	4.5
O05M007V01109	Da Inxustiza da Desigualdade á Riqueza da Diferenza	1c	4.5
O05M007V01201	Calidade de Vida das Persoas con Discapacidade	2c	4.5
O05M007V01202	Medidas de Atención á Diversidade para Persoas con Altas Capacidades	2c	4.5
O05M007V01203	Medidas de Atención á Diversidade para Alumnas/os con Necesidades Educativas	2c	4.5
O05M007V01204	Practicum	2c	12
O05M007V01205	Traballo fin de Máster	2c	12

DATOS IDENTIFICATIVOS**Interculturalismo en Ambientes Socio-educativos**

Materia	Interculturalismo en Ambientes Socio-educativos			
Código	O05M007V01101			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OP	1	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa Historia, arte e xeografía Lingua española			
Coordinador/a	Fernandez Bello, Pedro			
Profesorado	Cid Fernández, Xosé Manuel de Jesus Rodriguez, Maria Elena Fernandez Bello, Pedro Pato Lorenzo, Josefina			
Correo-e	pfervelho@uvigo.es			
Web				

Descrición xeral	<p>A materia forma parte do módulo Interculturalismo e educación, no que tamén se inclúe "Interculturalismo en contextos escolares".</p> <p>Os estudantes cursan en primeiro lugar esta materia, que pretende fornecer un panorama dos desafíos sociais e culturais que plantexa a realidade multicultural e multilingüe da Comunidade Autónoma Galega, designadamente visibilizada pola recente e cada vez máis relevante presenza de inmigrantes e retornados, e que tenta construír respostas innovadoras desde o interculturalismo crítico para o ámbito socioeducativo en xeral.</p> <p>É por iso que entendemos esta materia como un espazo de reflexión crítica que interprete tamén desde unha óptica [xeográfica] o fenómeno da mobilidade e das migracións, que formule propostas innovadoras sobre a xestión da diversidade lingüística e cultural para a Galiza do século XXI e que impulse un diálogo intercultural igualitario con persoas, colectivos e asociacións de inmigrantes de diferentes culturas e linguas co obxectivo de achar valores compartidos para a convivencia e solucións comúns para a superación das barreiras sociais, para alén de proporcionarlle ao alumnado os recursos necesarios para estimular e potenciar a súa capacidade de autocrítica no plano das crenzas, actitudes e condutas estereotipadas e prexuzosas fronte ás persoas e grupos pertencentes a outras culturas.</p> <p>En conclusión, a materia "Interculturalismo en entornos socio-educativos" participa na consecución daqueles obxectivos do máster que fan referencia, especialmente, á adquisición de formación teórica de carácter multidisciplinar no ámbito do interculturalismo, a análise de situacións reais e de experiencias educativas innovadoras, así como no coñecemento, deseño, desenvolvemento e avaliación de programas, actividades e materiais de carácter socioeducativo e intercultural.</p>
------------------	---

Competencias de titulación

Código	
A1	Comprender os principios básicos dos grandes ámbitos da diversidade dende unha perspectiva multidisciplinar
A2	Adquirir habilidades básicas de deseño, aplicación e avaliación de propostas de intervención dirixidas a traballar coa diversidade, valorando especialmente as colaboracións innovadoras
A3	Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúen un alto grao de innovación
A4	Realizar estudos sistemáticos, sobre todo os que implicaren melloras de prácticas educativas, sendo capaz de difundilos con claridade a diversos tipos de audiencias
A5	Elaborar materiais específicos para traballar coa diversidade, valorando, na medida das posibilidades, a súa aplicación na práctica
A7	Dominar diferentes estratexias metodolóxicas co propósito de mellorar as condutas profesionais e facilitar a aprendizaxe autónoma, a través do emprego de recursos como os contratos de aprendizaxe, a aprendizaxe baseada en problemas ou o uso de cartafoles.
A8	Coñecer a lexislación básica referida á diversidade nos contextos educativos e socio-educativos, analizando a súa implicación no exercicio profesional
A9	Identificar os servizos de apoio escolares e socio-comunitarios que poden ser de utilidade no ámbito da diversidade

A11	Comprender, analizar e valorar as dimensións éticas e políticas implícitas nos procesos educativos formais e non formais en contextos de diversidade
A12	Relacionar os contidos do mestrado coa experiencia persoal e con situacións educativas reais
A13	Ser conscientes de que no ámbito educativo se toman continuamente decisións relacionadas co tratamento da diversidade, sendo necesario sacar á luz as ideas/teorías nas que se fundamentan esas decisións, tanto as persoais como as institucionais e colectivas.
A14	Ser capaz de emitir unha valoración crítica sobre programas, materiais e prácticas educativas e socio-educativas relacionadas coa diversidade
A15	Promover unha actitude positiva cara as ideas e as prácticas educativas innovadoras relacionadas coa diversidade
A16	Adquirir condutas de respecto e de axuda. Ser sensibles a todo tipo de diversidade
A17	Adquirir as habilidades básicas para o debate e a exposición de ideas fundamentadas
A18	Favorecer o traballo cooperativo, asumindo responsabilidades e aceptando a disparidade de Opinións
B1	Adquirir unha formación teórica de carácter multidisciplinar e comprender os fundamentos teórico-prácticos relacionados cos ámbitos de diversidade, con énfase nas necesidades educativas especiais, interculturalismo, compensación de desigualdades, sexo/xénero e educación de persoas adultas
B2	Coñecer e analizar as situacións reais de diversidade que se poden ver reflectidas nos contextos educativos, tanto formais como non formais, empregando procesos sistemáticos de indagación
B4	Favorecer a adquisición dos coñecementos e destrezas axeitadas para o deseño, posta en práctica e avaliación de propostas de intervención no ámbito da diversidade, ofrecendo novas iniciativas na resolución dos problemas
B5	Adquirir un compromiso ético no desenvolvemento da profesión, especialmente no referido ao apoio dos colectivos e sectores sociais discriminados e menos favorecidos

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
1. Reforzar a capacidade de saber aplicar os coñecementos adquiridos á resolución de problemas en contextos amplos e interdisciplinarios mediante, entre outras metodoloxías, estratexias de aprendizaxe cooperativa e de aprendizaxe baseada en problemas/casos/proxectos.	saber facer	A7 A12 B4
2. Desenvolver representacións e actitudes positivas cara as diferentes linguas e culturas	Saber estar / ser	A15 B4
3. Analizar e avaliar os diferentes modelos de xestión da diversidade lingüística e cultural	saber facer	A3 A4 A8 B1 B4
4. Promover movementos, asociacións e entidades de educación no ocio e no tempo libre que estimulen a presenza e a participación de crianzas, mozos e mozas inmigrantes e retornados para codefinir e coconstruír un mundo de todos desde o diálogo libre de imposicións	Saber estar / ser	A15 A18 B4
5. Diseñar programas e/ou actividades e materiais de uso por asociacións de atención a colectivos culturalmente diversos, para favorecer a normalización da convivencia de diferentes culturas	saber facer	A2 A5 B4
6. Analizar e valorar prácticas educativas innovadoras relacionadas coa normalización da convivencia no ámbito local	saber facer	A2 A3 B4
7. Identificar os servizos socio-comunitarios e as súas actividades profesionais que se ofrecen a inmigrantes individual ou colectivamente	saber	A9 B2
8. Levar a cabo actividades de planificación e avaliación de iniciativas interculturais, empregando metodoloxías que favorezan o traballo colaborativo entre alumnado, profesionais e con asociacións de inmigrantes	saber facer	A14 A17 A18 B4
9. Ser capaz de valorar positivamente os sistemas culturais minoritarios, incluído o propio que, paradóxicamente, se pode considerar minoritario no propio territorio, por baixa autoestima e carencia dunha política de posta en valor dos valores culturais galegos e os relacionados coas colectividades xeográficamente próximas	Saber estar / ser	A11 A16 B5
10. Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos xeográficos ó seu traballo no campo do interculturalismo	saber	A2 A3 B4
11. Boa vontade para ser consciente do impacto dos seus propios estilos de vida sobre os seus contextos sociais local e xeral	Saber estar / ser	A11 A13 A15 B5
12. Proporcionar os recursos necesarios para potenciar a súa capacidade reflexiva e para adoptar unha actitude responsábel, respectuosa e cooperativa no traballo con persoas e grupos de inmigrantes	Saber estar / ser	A15 A18 B5

13. Coñecer os diferentes enfoques teóricos e análises da realidade da convivencia entre colectivos con diferenzas lingüísticas e culturais	saber	A1 B1
14. Reflexionar sobre os contributos a Psicoloxía Social pode ofrecer como ferramenta explicativa á hora de dar conta dos procesos que rixen a conduta interpersoal e intergrupala.	saber	A2 A3 B1
15. Contribuír á educación intercultural profundizando no coñecemento dos fenómenos subxacentes ao desenvolvemento de prexuízos e de actitudes e comportamentos discriminativos fronte ás persoas diferentes	saber	A1 A11 B1
16. Lograr competencias para manexar eficazmente os conflitos intergrupais xurdidos no ámbito da multiculturalidade e para promover actitudes cooperativas previndo e/ou reducindo os prexuízos.	saber facer	A3 A12 A17 A18 B4
17. Saber interpretar críticamente os mecanismos (latentes ou manifestos, conscientes ou inconscientes) mediante os que a cultura ou os colectivos dominantes continúan a manter minorizados a grupos lingüísticos, étnicos, socioculturais...	saber	A13 A14 B2

Contidos

Tema	
1. O directo á diferenza. Implicacións socioeducativas do interculturalismo	1.1. A educación intercultural nos contextos socioeducativos 1.2. Interculturalismo e educación para a paz 1.3. Experiencias socioeducativas na nosa realidade 1.4. Planificación e avaliación de un Encontro Intercultural
2. A perspectiva intercultural desde as diversas realidades xeográficas	2.1. As diferentes áreas xeográficas no marco natural 2.2. As diferentes áreas xeográficas no marco sociocultural 2.3. As migracións no mundo actual 2.4. A integración na comunidade local da diversidade sociocultural
3. Aspectos psicosociais das comunidades con diversidade social e cultural	3.1. Estereotipos: clasificación, funcións e orientacións teóricas 3.2. Relación entre estereotipo, prexuízo e discriminación 3.3. As relacións intergrupais. Enfoques teóricos: teoría do conflito realista e teoría da identidade social 3.4. Psicoloxía social aplicada á resolución de conflitos intergrupais. Cambio de actitudes e redución de prexuízos
4. A xestión do plurilingüismo en Galicia como desafío histórico	4.1. Principios, estratexias e referencias relevantes 4.2. Propostas de boas prácticas (no contexto educativo formal e non formal) desde a análise e avaliación de casos significativos: Canadá, Australia, Vale de Aosta, Luxemburgo, Cataluña, País Vasco

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	6	12	18
Seminarios	1	6.5	7.5
Presentacións/exposicións	2	6	8
Traballos de aula	13	0	13
Traballos tutelados	0	50	50
Outros	5	10	15
Actividades introdutorias	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición ao alumnado da información básica sobre os contidos da materia e/ou directrices sobre os traballos, exercicios ou proxectos a desenvolver polos discentes de forma individual ou colectiva
Seminarios	Convite a persoas con experiencia práctica. Reflexión sobre a súa actuación profesional e o labor que desenvolve a entidade na que traballa
Presentacións/exposicións	Presentación dos resultados en pequeno grupo (previa presentación escrita) e debate e selección de propostas en gran grupo sobre aspectos relevantes da materia (con consignas previas do profesor) mediante o uso do póster
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.
Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...

Outros	Participación nas actividades de módulo
Actividades introdutorias	Actividades dirixidas a tomar contacto co alumnado e presentar a materia

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Presentacións/exposicións	A atención ao alumnado realizarase a través de diversas vías: a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefonicamente, e na propia aula de 20 a 21 hs. os xoves e venres. Os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete.
Traballos de aula	A atención ao alumnado realizarase a través de diversas vías: a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefonicamente, e na propia aula de 20 a 21 hs. os xoves e venres. Os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete.
Traballos tutelados	A atención ao alumnado realizarase a través de diversas vías: a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefonicamente, e na propia aula de 20 a 21 hs. os xoves e venres. Os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Presentacións/exposicións	Presentación en clase de resultados do traballo individual ou en pequeno grupo (con entrega previa dun texto escrito)	10%
Traballos de aula	Valoración das actividades realizadas na aula ou en outros contextos controlados	50%
Traballos tutelados	Valoración do traballo tutelado, individual ou grupal	30%
Outros	Actividade de módulo	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

As actividades non superadas na 1ª convocatoria poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo, manténdose as puntuacións previamente conseguidas.

O alumnado que por motivo xustifico non poda asistir a todas as sesións presenciais contará con actividades alternativas.

Bibliografía. Fontes de información

. (2008): *As migracións nas sociedades contemporáneas: os desafíos na Galicia actual*. Santiago: Sotelo Blanco.

Nogué Font, Joan & Joan Vicente Rufí (2001): *Geopolítica, identidade y globalización*. Barcelona: Ariel.

Zárate Martín, M. A., & M. T. Rubio Benito (2005): *Geografía Humana. Sociedad, Economía y Territorio*. Madrid: Ed. Ramón Areces.

Especialmente relacionada co tema 3:

Expósito, F. e M. Moya la Psicología social. Madrid: Pirámide.

Vila, E. (coord.) (2007): *Pedagogía de la alteridad. Interculturalidad, género y educación*. Madrid: Popular.

Especialmente relacionada co tema 4:

la Lengua (2008). *Actes del I Simposi Internacional sobre Situació i perspectives del Plurilingüisme a Europa*. Valencia: Publicacions de l'Academia Valenciana de **Beacco, Jean-Claude et al.** (2010): *Guide pour le développement et la mise en oeuvre de curriculums pour une éducation plurilingue et interculturelle*. Strsbourg: Conseil de l'Europe-Division de Politiques Linguistiques [www.coe.int/lang/fr -o la correspondiente versión inglesa-].

Politiques linguistiques, pp. 45-69 [Tamén se pode consultar en línea a versión en inglés].

la Carta Europea de las Lenguas Regionales o Minoritarias, hecha en Estrasburgo el 5 de noviembre de 1992 [Contiene también el texto de **Byram, Michael** (2009): [Sociétés multiculturelles et individus pluriculturels: le projet de l'éducation interculturelle], in *Plateforme de ressources et de références pour l'éducation plurilingüe et interculturelle*. Strasbourg: Conseil de l'Europe- **Cavalli, Marisa et al.** (2009): [L'éducation plurilingüe et interculturelle comme projet], in *Plateforme de ressources et de références pour l'éducation plurilingüe et interculturelle*. Strasbourg: Conseil de l'Europe-División de Politiques linguistiques.

González González, M (dir.) et Modesto A. Rodríguez Neira (coord.) (2008): *Mapa sociolingüístico de Galicia 2004, vol II, Usos lingüísticos en Galicia*. A Coruña: Real Academia Galega.

Milian Massana, Antoni (1984): «La regulación constitucional del multilingüismo», *Revista Española de Derecho Constitucional*, 10, pp. 123-154.

Proxecto Atántida (2003). *Interculturalidad y Educación: Un nuevo reto para la sociedad democrática*

la España del siglo XXI. Albacete: UCLM-MCYT, (edición en DVD-ROM).

Cid, X. M.; Feijoo, X.; Veloso, S. e Carita, L **Cid, X. M. e Fernández, R.** (2006): «Camiños para o encontro Galicia Portugal», en *Claves de educación e de cultura*, Lethes, 7, 50-69.

García Molina, J. e Marí, R. (2002) (Coords): *Pedagogía social y mediación educativa*. Toledo: Asociación de Educadores Sociales de Castilla **González, S.** (1999): *Abrente incerto*. Santiago de Compostela: Sotelo Blanco.

Jares, X. R. **Suárez Sandomingo, J. M.** (Coord.) (2005): *La interculturalidad pedagógica: nuevos enfoques, nuevas prácticas*. Lugo:Axac.

VV.AA (2000): *Curso de castellano para inmigrantes y refugiados*. Madrid: Fundación Largo Caballero.

Corna-Pellegrini, Giacomo (2001): «La reflexión geográfica para prepararse al multiculturalismo». *Scripta Nova*, Nº 94 (2): 1-13.

Especialmente relacionada co tema 3:

Essomba, M. A. (2008): *Diez ideas clave. La gestión de la diversidad cultural en la escuela*. Barcelona: Graó.

Solé, C. (Ed.) (1996): *Racismo, etnicidad y educación intercultural*. Lleida: Universitat de Lleida.

Van Dijk, T. (2003): *Racismo y discurso de las elites*. Barcelona: Gedisa.

Conseil de l'Europe (2008): *Livre blanc sur le dialogue interculturelle* [CM(2008)30 final]. Strasbourg: Comité de Ministres, Conseil de l'Europe.

la UE». Bruselas: COM(2008) 423 final.

(2003): L'enseignement des langues et l'identité civique canadienne face a la pluralité des identités des canadiens. Strasbourg: Conseil de l'Europe.

Fernández Bello, Pedro (1991): «Bases para un espacio comunicativo común Galiza- Norte de Portugal» (texto presentado a **Fernández Bello, Pedro** (1995): «Galiza-Gallaecia-Portugal: umha realidade negada», *AGALIA*, 43, pp. 285-297.Le

Grand-Duché de Luxembourg. Europe, Language Policy División: www.coe.int/lang].

Little, David **Lo Bianco, Joseph** (2003): *La politique linguistique en Australie: un lieu de controverses et de negotiations sur l'identité nationale*. Strasbourg: Conseil de l'Europe.

Région Autonome Vallée d'Aoste (2007): *Profil de la politique linguistique éducative*. [Council of **Tuts, Martina** (2007): «Las lenguas como elementos de cohesión social. Del multilingüismo al desarrollo de habilidades para la comunicación intercultural». *Revista de Educación*, 343: 35-54.

Recomendacións

Outros comentarios

A guía de aprendizaxe de cada tema e o material básico estarán dispoñíbeis na plataforma TEMA o día 14 de Setembro.

A data límite para a entrega de tarefas e/ou de traballos é o 29 de Outubro.

A organización e avaliación da actividade do módulo é asumida polo profesor Xosé Manuel Cid Fernández.

O calendario de actividades de aula estará ao dispor dos discentes desde a sesión de acollida e información a celebrar en de setembro.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Interculturalismos en Contextos Escolares**

Materia	Interculturalismos en Contextos Escolares			
Código	O05M007V01102			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OP	1	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego Inglés			
Departamento	Didáctica, organización escolar e métodos de investigación Didácticas especiais Filoloxía inglesa, francesa e alemá			
Coordinador/a	Gonzalez Piñeiro, Manuel			
Profesorado	Depalma Ungaro, Renee Fernandez Carballo Calero, Maria Victoria Gonzalez Piñeiro, Manuel Suárez Pazos, María Mercedes			
Correo-e	mpineiro@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	A materia Interculturalismo en contextos escolares participa na consecución daqueles obxectivos do máster que fan referencia, especialmente, á adquisición de formación teórica de carácter multidisciplinar no ámbito do interculturalismo, a análise de situacións reais e de experiencias educativas innovadoras, así como no coñecemento, utilización e deseño de actividades e materiais multiculturais nos centros e aulas.			

Competencias de titulación

Código			
A1	Comprender os principios básicos dos grandes ámbitos da diversidade dende unha perspectiva multidisciplinar		
A2	Adquirir habilidades básicas de deseño, aplicación e avaliación de propostas de intervención dirixidas a traballar coa diversidade, valorando especialmente as colaboracións innovadoras		
A3	Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúen un alto grao de innovación		
A5	Elaborar materiais específicos para traballar coa diversidade, valorando, na medida das posibilidades, a súa aplicación na práctica		
A6	Utilizar as novas tecnoloxías en diferentes contextos: formativos, de investigación, de aplicación profesional, para difundir e compartir ideas, etc.		
A9	Identificar os servizos de apoio escolares e socio-comunitarios que poden ser de utilidade no ámbito da diversidade		
A16	Adquirir condutas de respecto e de axuda. Ser sensibles a todo tipo de diversidade		
A17	Adquirir as habilidades básicas para o debate e a exposición de ideas fundamentadas		
A18	Favorecer o traballo cooperativo, asumindo responsabilidades e aceptando a disparidade de Opinións		
B1	Adquirir unha formación teórica de carácter multidisciplinar e comprender os fundamentos teórico-prácticos relacionados cos ámbitos de diversidade, con énfase nas necesidades educativas especiais, interculturalismo, compensación de desigualdades, sexo/xénero e educación de persoas adultas		
B3	Establecer contacto directo con experiencias innovadoras relacionadas coa diversidade, valorando o seu interese e as posibilidades de seren transferidas a outros contextos profesionais semellantes, así como de seren aplicables a situacións novas e emerxentes		
B4	Favorecer a adquisición dos coñecementos e destrezas axeitadas para o deseño, posta en práctica e avaliación de propostas de intervención no ámbito da diversidade, ofrecendo novas iniciativas na resolución dos problemas		
B5	Adquirir un compromiso ético no desenvolvemento da profesión, especialmente no referido ao apoio dos colectivos e sectores sociais discriminados e menos favorecidos		

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
1. Comprender os principios básicos do multilingüismo.	saber	A1 B1

2.a. Adquirir habilidades básicas de deseño, aplicación e avaliación de propostas de intervención dirixidas a traballar ca diversidade lingüística e cultural.	saber facer	A2 B4
2.b. Deseñar programas e/ou actividades e materiais de uso escolar para favorecer a normalización da convivencia de diferentes culturas.		
3. Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade lingüística e cultural.	saber facer	A3
4. Elaborar materiais específicos para traballar coa diversidade lingüística.	saber facer	A5 B4
5.a. Coñecer os diferentes enfoques teóricos sobre a convivencia intercultural.	saber	B1
5.b. Analizar lexislación, plans e/ou programas de inclusión social relacionados cos inmigrantes e gitanos no ámbito educativo formal.		
6.a. Analizar e valorar prácticas educativas innovadoras relacionadas coa normalización da convivencia no ámbito escolar.	saber facer	B3
6.b. Desenvolver competencias profesionais interculturais.		
6.c. Analizar perfís profesionais actuais e emerxentes relacionados coa diversidade cultural, en especial coa figura do mediador intercultural.		
7.a. Utilizar as novas tecnoloxías como ferramenta de coñecemento e comunicación intercultural.	saber facer Saber estar / ser	A6
7.b. Tomar conciencia da importancia do inglés como ferramenta para comprender unha porcentaxe moi alta de información que se atopa na rede, así como do seu uso práctico e comunicativo no século XXI.		
7.c. Utilizar Internet como fonte de recursos de investigación.		
7.d. Utilizar Internet como vehículo de comunicación, entendemento e cooperación.		
7.e. Utilizar Internet como fonte de recursos de aprendizaxe e para creación de material propio.		
8. Identificar os servizos socio-comunitarios e as súas actividades profesionais que podan servir de apoio á institución escolar no relativo á convivencia intercultural.	saber Saber estar / ser	A9 B5
9.a. Levar a cabo traballos tutelados relacionados coa materia, empregando metodoloxías que favorezan o traballo autónomo e tamén colaborativo.	saber facer	A17
9.b. Desenvolver a capacidade autónoma de investigación.		
10.a. Fomentar o traballo en equipo, potenciando relacións entre alumnos.	Saber estar / ser	A18 B5
10.b. Estimular o desenvolvemento cognitivo de alumnos con diferentes capacidades, intereses, actitudes e procedencias.		
11. Ser capaz de valorar positivamente os sistemas culturais minoritarios, apoiando tanto o seu desenvolvemento como comunidade, como os procesos de aprendizaxe cooperativa en contextos de convivencia.	Saber estar / ser	A16 B5

Contidos

Tema	
1. Interculturalismo e institución escolar	Respostas da institución escolar ante a coexistencia de diferentes culturas. Da multiculturalidade á interculturalidade. Obxectivos e contidos da educación intercultural. Programas de acollida intercultural. Experiencias educativas de carácter intercultural. A escolarización das nenas e nenos gitanos.
2. Internet como vehículo e fonte de recursos interculturais	Importancia do coñecemento da lingua inglesa no século XXI. Internet como vehículo de comunicación intercultural. Internet como fonte de recursos didácticos. Internet como fonte de recursos de investigación.
3. Plurilingüismo e interculturalidade	O perfil competencial do individuo plurilingüe Actividades comunicativas de lingua Niveis de dominio das actividades comunicativas A dimensión intercultural da competencia plurilingüe Experiencias ca diversidade lingüística e cultural na aula Integración intercultural na aula multilingüe

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Titoría en grupo	5	10	15
Actividades introdutorias	5	0	5
Sesión maxistral	6	12	18
Resolución de problemas e/ou exercicios	17	50.5	67.5
Outras	7	0	7

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Titoría en grupo	Seguimento do traballo dos estudantes
Actividades introdutorias	Introducción da materia
Sesión maxistral	Presentación inicial dos temas que abarca a materia

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	A atención ao alumnado realizarase a través de diversas vías: a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefonicamente, e na propia aula de 20 a 21 hs. os xoves e venres. Os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Sesión maxistral	Asistencia ás clases	30
Resolución de problemas e/ou exercicios	Realización de actividades (prácticas e/ou tuteladas)	60
Outras	Realización da actividade de módulo	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

As actividades non superadas na 1ª convocatoria poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo, manténdose as puntuacións previamente conseguidas.

O alumnado que por motivo xustifico non poda asistir a todas as sesións presenciais contará con actividades alternativas.

Bibliografía. Fontes de información

RECURSOS E BIBLIOGRAFÍA BÁSICA:

Ansó Doz, R. (2007). *Tejiendo la interculturalidad: actividades recreativas para el aula*. Madrid: Catarata.

(pinchar en [Plan de fomento del plurilingüismo](#) e logo en [Versión original en castellano](#))

Essomba, M.A. (2008). *10 ideas clave: la gestión de la diversidad cultural en la escuela*. Barcelona: Graó.

Instituto Cervantes (2002). *Marco común europeo de referencia para las lenguas: aprendizaje, enseñanza, evaluación*. Madrid: Anaya, MEC, Junta de Castilla y León. Disponible en:

<http://cvc.cervantes.es/obref/marco/>

MEC (s/d). *El portfolio europeo de las lenguas*. Madrid: MEC. Disponible en:

<http://www.oapee.es/iniciativas/portfolio/portfolios-validados-esp.html>

Villalba Martínez, F., M.T. Hernández García e C. Carmen Aguirre Martínez (1999). *Orientaciones para la enseñanza del español a inmigrantes y refugiados*. Madrid: MEC.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Ensino e Aprendizaxe da/s Lingua/s da Sociedade de Acollida**

Materia	Ensino e Aprendizaxe da/s Lingua/s da Sociedade de Acollida			
Código	O05M007V01103			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OP	1	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Didácticas especiais Lingua española			
Coordinador/a	Enriquez Salido, Carmen			
Profesorado	Diaz Nuñez, Celia Enriquez Salido, Carmen Paula Pombar, Maria Nieves de			
Correo-e	mcsalido@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral				

Competencias de titulación

Código	
A1	Comprender os principios básicos dos grandes ámbitos da diversidade dende unha perspectiva multidisciplinar
A2	Adquirir habilidades básicas de deseño, aplicación e avaliación de propostas de intervención dirixidas a traballar coa diversidade, valorando especialmente as colaboracións innovadoras
A3	Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúen un alto grao de innovación
A4	Realizar estudos sistemáticos, sobre todo os que implicaren melloras de prácticas educativas, sendo capaz de difundilos con claridade a diversos tipos de audiencias
A6	Utilizar as novas tecnoloxías en diferentes contextos: formativos, de investigación, de aplicación profesional, para difundir e compartir ideas, etc.
A7	Dominar diferentes estratexias metodolóxicas co propósito de mellorar as condutas profesionais e facilitar a aprendizaxe autónoma, a través do emprego de recursos como os contratos de aprendizaxe, a aprendizaxe baseada en problemas ou o uso de cartafoles.
A9	Identificar os servizos de apoio escolares e socio-comunitarios que poden ser de utilidade no ámbito da diversidade
A10	Planificar e organizar traballos tutelados, sendo capaz de buscar e analizar información procedente de diferentes fontes, obter e analizar datos e elaborar con corrección un informe relacionado con algún dos módulos do mestrado
A11	Comprender, analizar e valorar as dimensións éticas e políticas implícitas nos procesos educativos formais e non formais en contextos de diversidade
A12	Relacionar os contidos do mestrado coa experiencia persoal e con situacións educativas reais
A13	Ser conscientes de que no ámbito educativo se toman continuamente decisións relacionadas co tratamento da diversidade, sendo necesario sacar á luz as ideas/teorías nas que se fundamentan esas decisións, tanto as persoais como as institucionais e colectivas.
A14	Ser capaz de emitir unha valoración crítica sobre programas, materiais e prácticas educativas e socio-educativas relacionadas coa diversidade
A15	Promover unha actitude positiva cara as ideas e as prácticas educativas innovadoras relacionadas coa diversidade
A16	Adquirir condutas de respecto e de axuda. Ser sensibles a todo tipo de diversidade
B1	Adquirir unha formación teórica de carácter multidisciplinar e comprender os fundamentos teórico-prácticos relacionados cos ámbitos de diversidade, con énfase nas necesidades educativas especiais, interculturalismo, compensación de desigualdades, sexo/xénero e educación de persoas adultas
B2	Coñecer e analizar as situacións reais de diversidade que se poden ver reflectidas nos contextos educativos, tanto formais como non formais, empregando procesos sistemáticos de indagación
B3	Establecer contacto directo con experiencias innovadoras relacionadas coa diversidade, valorando o seu interese e as posibilidades de seren transferidas a outros contextos profesionais semellantes, así como de seren aplicables a situacións novas e emerxentes

B4	Favorecer a adquisición dos coñecementos e destrezas axeitadas para o deseño, posta en práctica e avaliación de propostas de intervención no ámbito da diversidade, ofrecendo novas iniciativas na resolución dos problemas
B5	Adquirir un compromiso ético no desenvolvemento da profesión, especialmente no referido ao apoio dos colectivos e sectores sociais discriminados e menos favorecidos

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Adquirir hábitos e destrezas para a aprendizaxe autónoma, creativa e cooperativa, e promovelos nos estudantes dende a participación e o esforzo individual.	saber facer	A1 B1
Coñecer a lexislación básica referida á diversidade nos contextos educativos e socio-educativos, analizando a súa implicación no exercicio profesional	saber	A1 A9 A12 A13 A15 B1 B2 B4
Comprender os principios básicos das ciencias da linguaxe e a comunicación.	saber	A6 B1 B3
Analizar e saber aplicar recursos educativos para o ensino e aprendizaxe das linguas para inmigrantes.	saber saber facer	A3 A6 A7 A11 A12 A14 B1 B2
nbvcjkugoyij`pñl	saber facer	A2 B1
Elaborar materiais específicos para traballar coa diversidade, valorando, na medida das posibilidades, a súa aplicación na práctica	saber facer	A2 A3 A6 A7 A10 A12 B2 B4
Coñecer, respectar e promover a diversidade lingüística e cultural de España e de Europa.	Saber estar / ser	A6
Adquirir as habilidades básicas da metodoloxía do ensino e aprendizaxe das linguas da sociedade de acollida.	saber saber facer Saber estar / ser	A7 A12 A16 B1 B4
Recoñecer a identidade da etapa de educación infantil e as súas características cognitivas e comunicativas.	saber	A1 A2
Adquirir as diversas competencias comunicativas (orais e escritas) das linguas da sociedade de acollida.	saber facer Saber estar / ser	A4 B1 B4
Saber expresarse en español con fluidez e precisión e poder facer un uso flexible do devandito idioma para fins sociais, académicos e profesionais.	saber	A6 B1 B3 B4
Falar, ler e escribir, dun xeito correcto e axeitado, a lingua española.	saber	A1 A2 A11 B1
Coñecer a fonoloxía, a fonética e a ortografía da lingua española.	saber	A4 A7 B3
Coñecer e saber empregar a gramática do español.	saber	A4 A6 B1 B5

Adquirir e saber empregar os conceptos básicos da semántica, a lexicoloxía e a lexicografía do español.	saber	A1 A2 A6 B1
---	-------	----------------------

Contidos

Tema	
1. Consideracións acerca da adquisición da lingua galega por parte do alumnado inmigrante.	1.1. Panorama xeral da inmigración en Galicia. 1.2. O alumnado inmigrante no sistema educativo galego. Medidas e liñas de actuación. 1.3. Factores que interveñen na aprendizaxe dunha lingua estranxeira. 1.4. Principios básicos na aprendizaxe da lingua galega e española para inmigrantes.
2. Materiais e recursos didácticos en distintos soportes para a aprendizaxe da lingua galega e da lingua española.	2.1. Soporte dixital (páxinas web, blogs, multimedia...) 2.2. Soporte papel (manuais, dicionarios, cadernos...)
3. Lingua oral:	3.1. Comprensión oral / Expresión oral. 3.2. Dificultades fonéticas e fonolóxicas na lingua galega. 3.3. Estratexias e actividades para a aprendizaxe da lingua galega.
4. Lingua escrita:	4.1. Léxico 4.1.1. Aspectos léxico-semánticos máis importantes na ensinanza do español a inmigrantes. 4.1.2. Aplicación dos aspectos léxico-semánticos nunha clase de español a inmigrantes. 4.2. Gramática: 4.2.1. Aplicación da morfoloxía nunha clase de español a inmigrantes. Dificultades principais. 4.2.2. Aplicación da sintaxe nunha clase de español para inmigrantes. Dificultades principais.
5. Compoñente socio-cultural.	5.1. Compoñente sociolingüístico 5.2. Cultura e civilización 5.3. Pragmática e linguas estranxeiras

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	10.5	19	29.5
Titoría en grupo	4	10	14
Traballos de aula	12	10	22
Actividades introdutorias	2	0	2
Outros	5	0	5
Traballos tutelados	0	40	40

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Presentación dos principais contidos e obxectivos.
Titoría en grupo	Orientación sobre as prácticas e traballos tutelados. Resolución de dúbidas.
Traballos de aula	Debate e discusión das dificultades existentes sobre os contidos e a súa aplicación práctica e profesional.
Actividades introdutorias	Presentación inicial do programa, metodoloxía, contidos e avaliación.
Outros	
Traballos tutelados	Aplicación práctica e profesional dos contidos e modelos presentados e comentados previamente nas sesións teórico-prácticas celebradas na aula.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	A atención ao alumnado realizarase a través de diversas vías: por correo electrónico, telefonicamente, na propia aula de 20 a 21 os xoves e venres. Os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que teñen as profesoras nos seus gabinetes, segundo o horario que consta nas guías da facultade.
Traballos de aula	A atención ao alumnado realizarase a través de diversas vías: por correo electrónico, telefonicamente, na propia aula de 20 a 21 os xoves e venres. Os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que teñen as profesoras nos seus gabinetes, segundo o horario que consta nas guías da facultade.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Traballos de aula	Preparación da actividade, presentación da mesma, elaboración de conclusións e posta en común	50
Outros	Actividade de módulo	10
Traballos tutelados	Realización de actividades titoradas. Valorarase especificamente: Claridade expositiva. Orixinalidade. Metodoloxía científica. Corrección lingüística. Aplicación profesional	40

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para que a materia sexa superada con éxito, haberá que obter unha cualificación mínima satisfactoria tanto nos traballos tutelados como nas actividades de traballos realizados na aula.

As actividades non superadas na primeira convocatoria poderán ser superadas na convocatoria de xullo.

O alumnado que por motivo xustificadado non poda asistir a todas as sesións presenciais contará con actividades alternativas.

Bibliografía. Fontes de información

Silva-Valdivia, B, **Didáctica da lingua en situacións de contacto lingüístico**, 1994,

Suguán, Miguel, **La escuela y los inmigrantes**, 1999,

Montón Sales, María José, **La integración del alumnado inmigrante en el centro escolar**, 2003,

Varela Ortega, S, **Lexico, morfología y gramática en la enseñanza del español como lengua extranjera**, **Estudios de Lingüística**, 2003,

Melero, P, **Métodos y enfoques en la enseñanza/aprendizaje del español como lengua extranjera**, 2000,

Gómez del Estal Villarino, M, **La enseñanza de la gramática en el aula de español como L2 para el alumnado inmigrante**, en I. Ballano (coord.), **I. Jornadas sobre Lenguas, Currículo y Alumnado inmigrante**, 2008,

Bernaus, M, **Un nuevo paradigma en la didáctica de las lenguas**, en **Glosas didácticas: (Revista electrónica internacional)**, 2004,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Interculturalismos en Contextos Escolares/O05M007V01102

DATOS IDENTIFICATIVOS**Desenvolvemento Comunitario e Compensación das Desigualdades**

Materia	Desenvolvemento Comunitario e Compensación das Desigualdades			
Código	O05M007V01104			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OP	1	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa Didáctica, organización escolar e métodos de investigación			
Coordinador/a	Perdiz Alvarez, Maria Celsa			
Profesorado	Gutierrez Manjon, Teresa de Jesus Mendez Rodriguez, María José Muguerra Martínez, María Elena Perdiz Alvarez, Maria Celsa			
Correo-e				
Web				
Descrición xeral	Unha das estratexias ou formas de intervención social para facer fronte á exclusión social é o desenvolvemento comunitario que leva implícito un proceso educativo tendente á xerar cambios de actitude e comportamento na poboación e mellorar as condicións existentes. Con tal obxecto se configurará como un sistema integral no que interveñan e se coordinen diversos ámbitos (social, educativo, sanitario, vivenda,), diferentes actores (profesionais diversos, persoas afectadas, poboación en xeral, axentes sociais, Administración) e diversas dimensións (social, educativa, laboral, política, cultural...).			

Competencias de titulación

Código			
A1	Comprender os principios básicos dos grandes ámbitos da diversidade dende unha perspectiva multidisciplinar		
A2	Adquirir habilidades básicas de deseño, aplicación e avaliación de propostas de intervención dirixidas a traballar coa diversidade, valorando especialmente as colaboracións innovadoras		
A3	Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúen un alto grao de innovación		
A4	Realizar estudos sistemáticos, sobre todo os que implicaren melloras de prácticas educativas, sendo capaz de difundilos con claridade a diversos tipos de audiencias		
A5	Elaborar materiais específicos para traballar coa diversidade, valorando, na medida das posibilidades, a súa aplicación na práctica		
A6	Utilizar as novas tecnoloxías en diferentes contextos: formativos, de investigación, de aplicación profesional, para difundir e compartir ideas, etc.		
A8	Coñecer a lexislación básica referida á diversidade nos contextos educativos e socio-educativos, analizando a súa implicación no exercicio profesional		
A11	Comprender, analizar e valorar as dimensións éticas e políticas implícitas nos procesos educativos formais e non formais en contextos de diversidade		
A12	Relacionar os contidos do mestrado coa experiencia persoal e con situacións educativas reais		
A15	Promover unha actitude positiva cara as ideas e as prácticas educativas innovadoras relacionadas coa diversidade		
A16	Adquirir condutas de respecto e de axuda. Ser sensibles a todo tipo de diversidade		

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Adquirir formación teórico-práctica de carácter multidisciplinar no ámbito da diversidade colectiva.	saber saber facer	A2 A3
Establecer contacto directo con experiencias innovadoras relacionadas coa intervención en ámbitos colectivos.	saber saber facer	A12
Adquirir coñecementos e destrezas axeitadas para o deseño, implementación e avaliación de experiencias de intervención sobre os grupos ea comunidade.	saber saber facer	A2 A3

Coñecer e adquirir compromiso profesional cós colectivos sociais en desventaxa social.	saber saber facer Saber estar / ser	A11 A15 A16
Coñecer e analizar a realidade social Galega e mais as Políticas Sociais dirixidas a corrección das desigualdades.	saber saber facer Saber estar / ser	A3 A8 A11
Adquirir compromiso ético no desenvolvemento da profesión, especialmente no referido ao apoio dos colectivos e sectores sociais discriminados e menos favorecidos.	saber saber facer Saber estar / ser	A1 A11 A15 A16
Familiarizarse con publicacións orientadas a diversidade, avalianado criticamente os seus contidos	saber saber facer	A4 A5 A8
Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten o análise ea intervención sobre a diversidade do ámbito colectivo.	saber saber facer	A3
Adquirir habilidades básicas no deseño, implementación e avaliación de programas dirixidos a diversidade.	saber saber facer	A2
Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e mais a reflexión sobre as prácticas profesionais	saber saber facer	A3
Elaborar materiais específicos para traballar coa diversidade, valorando, na medida das posibilidades, a súa aplicación na práctica	saber saber facer	A5
Adquirir conductas de respecto e axuda. ser sensibles a toso tipo de diversidade.	saber saber facer Saber estar / ser	A16
Empregar novas tecnoloxías nos diferentes contextos comunitarios.	saber saber facer	A6
Adquirir un repertorio de coñecementos e destrezas que posibiliten realizar investigacións sinxelas en campos ou áreas sociais.	saber saber facer	A4 A6

Contidos

Tema	
TEMA 1: - A INTERVENCIÓN COLECTIVA - DO INDIVIDUAL O GRUPAL	- CONCEPTO DE INTERVENCIÓN COLECTIVA: Do individual ó grupal - A CREACIÓN DUN GRUPO TERAPÉUTICO
TEMA 2: -INTRODUCCIÓN Á PLANIFICACIÓN:OS PLANES COMUNITARIOS -O DIAGNÓSTICO COMUNITARIO: DESEÑO DUN PROXECTO	- PROCESOS DA PLANIFICACIÓN: NIVEIS, CONCEPTOS E INSTRUMENTOS. - CONCEPTO DE DESENVOLVEMENTO COMUNITARIO: A INTERVENCIÓN COMUNITARIA, METODOLOXÍA, OBXETIVOS I ESTRUCTURA DUN DIAGNOSTICO COMUNITARIO - POSTA EN COMÚN
TEMA 3: UNHA EXPERIENCIA DE DESENVOLVEMENTO COMUNITARIO.	EXPERIENCIA PRÁCTICA DO NOSO ENTORNO CULTURAL
TEMA 4: - ANÁLISE DA COMUNIDADE: A POBREZA E A EXCLUSIÓN SOCIAL EN GALICIA	- ASPECTOS CONCEPTUAIS SOBRE A POBREZA E A EXCLUSIÓN SOCIAL. - MEDIDAS DE LOITA CONTRA A POBREZA NO ÁMBITO EUROPEO, ESTATAL E AUTÓNOMICO. AS RENDAS MÍNIMAS EN GALICIA - AS CONDICIÓNS DE VIDA DAS FAMILIAS GALEGAS.
TEMA 5: -INFANCIA EN SITUACIÓN DE DESPROTECCIÓN SOCIAL	- O PROCESO DE VALORACIÓN E INTERVENCIÓN EN DESPROTECCIÓN INFANTÍL - DO MALTRATO AO BÓ TRATO AOS NENOS, NENAS E AOS ADOLESCENTES. - LEXISLACIÓN DE INFANCIA E ADOLESCENCIA. MANUAL DE BOAS PRÁCTICAS EN PROTECCIÓN INFANTÍL. RECURSOS DE PROTECCIÓN Ó MENOR.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	6	15	21
Traballos de aula	20	25	45
Traballos tutelados	0	35	35
Outros	5	0	5
Outros	5	0	5
Actividades introdutorias	2	0	2

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.
Traballos tutelados	O estudante, de xeito individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensalos, resumos de lecturas, conferencias, etc.. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma de/dos estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción etc.
Outros	
Outros	
Actividades introductorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos de aula	A atención ao alumnado realizaráse a través de diversas vías: por correo electrónico, telefonicamente, e na propia aula de 20 a 21 hs. os xoves e venres. Os estudantes tamén poderán usar as horas de tutoría que ten o profesorado no seu gabinete.
Traballos tutelados	A atención ao alumnado realizaráse a través de diversas vías: por correo electrónico, telefonicamente, e na propia aula de 20 a 21 hs. os xoves e venres. Os estudantes tamén poderán usar as horas de tutoría que ten o profesorado no seu gabinete.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos de aula	Asistencia e participación nas actividades de aula.	50
Traballos tutelados	Traballos tutelados	20
Outros	Actividade de módulo	30

Outros comentarios sobre a Avaliación

As actividades non superadas na 1ª convocatoria poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo, manténdose as puntuacións previamente conseguidas.

O alumnado que por motivo xustifico non poda asistir a todas as sesións presenciais contará con actividades alternativas.

Bibliografía. Fontes de información

- Barbero, J.M., y Cortes, F., **Trabajo Comunitario, organización y desarrollo social**, 2005,
- Lei 9/91 do 2 de outubro, galega de medidas básicas para a inserción social (DOG nº 191 do 3 de outubro) modificada parcialmente pola Lei 1/99 de 5 de febreiro (DOG nº 36 do 22 de febreiro) e pola Lei,**
- Dirección Xeral de Acción Social, **Informe de aplicación e avaliación da Lei galega de medidas básicas para a inserción social do ano 2008**, 2009,
- Convención de derechos del niño 1989, **Informe del estado de la aplicación de la Convención de Derechos del Niño**, 2006,
- Vicepresidencia da Igualdade e do Benestar, **Plan Estratéxico Galego da Infancia e da Adolescencia 2007-2010**,
- Dirección Xeral de Acción Social, **II Plan Galego de Inclusión Social 2007-2013**,
- De Paúl Ochotorena, J. y Arruabarrena Madariaga, M.I., **Manual de Protección Infantil**, 2001,
- De Robertis, C., **La intervención colectiva en Trabajo Social**, 1994,
- Estivill, J., **Las Políticas Sociales en la Unión Europea en los albores del nuevo milenio**, 2001,
- Fuertes, J. y Sánchez Espinosa, E.M., **La buena práctica en la protección social a la infancia. Principios y criterios**, 1997,
- Fundación FOESSA, **VI Informe sobre exclusión y desarrollo social en España 2008.**, 2008,
- García Herreo G. y ramirez Navarro J.M., **Diseño y Evaluación de Proyectos Sociales**, 1996,
- Gil Vila F., **La Exclusión Social**, Ariel, Barcelona.,
- Instituto Galego de Estadística, **Enquisa das condicións de vida das familias galegas**, 2008,
- Martí J., Pascual J., Rebollo O. (coord), **Participación y Desarrollo Comunitario en medio urbano: Experiencias y Reflexiones.**, 2005,
- Nogueiras Mascareñas L. M., **La Práctica y la Teoría del desarrollo Comunitario.**, 1996,
- Observatorio de la Inclusión Social, **Informe de la Inclusión Social en España**, 2008,
- Trevithck, P., **Habilidades de Comunicación en Intervención Social**, 2002,

Tschorne P., **Dinámica de Grupos**, 1997,

Subirats, J., **Algunas reflexiones sobre la exclusión social y la políticas públicas de respuesta: una perspectiva desde España**, en **Seminario Buenas Prácticas en inclusión social: diálogo entre Europa y América Lati**, 2003,

Dirección Xeral de Acción Social, **Mapa galego de equipamentos e servizos sociais**, 2008,

Recomendacións

Outros comentarios

As actividades non superadas na primeira convocatoria poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Compensación das Desigualdades na Educación**

Materia	Compensación das Desigualdades na Educación			
Código	O05M007V01105			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OP	1	1c
Lingua de impartición	Galego			
Departamento	Análise e intervención psicossocioeducativa Dpto. Externo			
Coordinador/a	Fernandez Gonzalez, Angel			
Profesorado	Dominguez Perez, Maria Teresa Fernandez Gonzalez, Angel Jiménez Cortiñas, M ^a José			
Correo-e	afdez@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Un obxectivo fundamental que se pretende nesta materia é comprender e interiorizar as necesidades de compensación comunitaria, para tratar do deseño e implementación de programas e estratexias que promovan a compensación das desigualdades na educación			

Competencias de titulación

Código	
A1	Comprender os principios básicos dos grandes ámbitos da diversidade dende unha perspectiva multidisciplinar
A2	Adquirir habilidades básicas de deseño, aplicación e avaliación de propostas de intervención dirixidas a traballar coa diversidade, valorando especialmente as colaboracións innovadoras
A3	Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúen un alto grao de innovación
A5	Elaborar materiais específicos para traballar coa diversidade, valorando, na medida das posibilidades, a súa aplicación na práctica
A8	Coñecer a lexislación básica referida á diversidade nos contextos educativos e socio-educativos, analizando a súa implicación no exercicio profesional
A9	Identificar os servizos de apoio escolares e socio-comunitarios que poden ser de utilidade no ámbito da diversidade
A10	Planificar e organizar traballos tutelados, sendo capaz de buscar e analizar información procedente de diferentes fontes, obter e analizar datos e elaborar con corrección un informe relacionado con algún dos módulos do mestrado
A12	Relacionar os contidos do mestrado coa experiencia persoal e con situacións educativas reais
A14	Ser capaz de emitir unha valoración crítica sobre programas, materiais e prácticas educativas e socio-educativas relacionadas coa diversidade
A15	Promover unha actitude positiva cara as ideas e as prácticas educativas innovadoras relacionadas coa diversidade
A16	Adquirir condutas de respecto e de axuda. Ser sensibles a todo tipo de diversidade
A18	Favorecer o traballo cooperativo, asumindo responsabilidades e aceptando a disparidade de Opinións
B2	Coñecer e analizar as situacións reais de diversidade que se poden ver reflectidas nos contextos educativos, tanto formais como non formais, empregando procesos sistemáticos de indagación
B4	Favorecer a adquisición dos coñecementos e destrezas axeitadas para o deseño, posta en práctica e avaliación de propostas de intervención no ámbito da diversidade, ofrecendo novas iniciativas na resolución dos problemas
B5	Adquirir un compromiso ético no desenvolvemento da profesión, especialmente no referido ao apoio dos colectivos e sectores sociais discriminados e menos favorecidos

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Coñecer a lexislación básica referida á educación compensatoria	saber	A1
Identificar os recursos comunitarios que poden ser de utilidade de cara a unha máis eficaz educación compensatoria	saber facer	A8 A9

Aplicar o concepto de educación compensatoria.	saber	A5
Identificar a organización educativa como un instrumento de compensación das desigualdades de tipo social, cultural e educativa.	saber facer	A14
Deseñar estratexias eficaces para a compensación das desigualdades.	Saber estar / ser	B4
Saber contextualizar ao alumnado xitano (escolarización, absentismo, fracaso escolar, abandono). Comprender a Interacción Maioría - -Minoría (percepcións, estereotipos, prexuízos e relacións de poder). Reflexionar sobre os procesos de adaptación e cambio cultural (mecanismos de adaptación e supervivencia). Reflexionar sobre os procesos de adaptación e cambio cultural (mecanismos de adaptación e supervivencia).	saber	A12
	saber facer	A16
	Saber estar / ser	B2
Saber analizar situacións de desventaxa socio-cultural.	saber	A5
Saber planificar condicións da Educación Compensatoria e Educación Preventiva	saber facer	A15
	Saber estar / ser	B4
Comprender os fenómenos da categorización social, e a relación dos estereotipos e prexuízos coa percepción social e discriminación social. Comprender a importancia dos estereotipos e prexuízos como fonte de discriminación e perpetuación de desigualdades sociais e económicas. Apreciar a importancia e a relación dos estereotipos coas actitudes e os prexuízos, así como dos factores explicativos dos mesmos.	saber	A2
	saber facer	A3
	Saber estar / ser	A16
		B2
Estar familiarizado coas principais técnicas para reducir estereotipos e prexuízos no ámbito da diversidade en contextos educativos e de compensación das desigualdades na educación.	saber	A16
	saber facer	A18
	Saber estar / ser	
Desenvolver habilidades e destrezas para facer fronte a casos concretos de redución de estereotipos e prexuízos sociais e económicos a distintos niveis, no ámbito da compensación de desigualdades na educación.		
Saber aplicar técnicas concretas de aprendizaxe colaborativa-cooperativa en grupo como instrumento de compensación de desigualdades na educación.		
Manexar e xestionar a comunicación e o coñecemento, co fin de afianzar a aprendizaxe autónoma	saber facer	A5
		A10
		B5

Contidos

Tema

1. EDUCACIÓN COMPENSATORIA	1.1.- A educación compensatoria na LOE 1.2.- Políticas compensatorias
2. A ESCOLA COMO INSTRUMENTO DE DESENVOLVEMENTO COMUNITARIO E DE COMPENSACIÓN DAS DESIGUALDADES	2.1.- A organización de centros dende perspectivas participativas e comunitarias 2.2.- Grupos cívicos: Proyecto Atlántida
3. A MINORÍA XITANA E A EDUCACIÓN COMPENSATORIA	3.1. Contextualización do alumnado xitano (escolarización, absentismo, fracaso escolar, abandono...) 3.2. Interacción Maioría - -Minoría (percepcións, estereotipos, prexuízos e relacións de poder) 3.3. Procesos de adaptación e cambio cultural (mecanismos de adaptación e supervivencia) 3.4. Análise da desventaxa socio-cultural 3.5. Condicións da Educación Compensatoria. Educación Preventiva
4. A EDUCACIÓN COMO INSTRUMENTO DE REDUCCIÓN DE ESTEREOTIPOS E PREXUIZOS SOCIO-ECONÓMICOS E COMPENSACIÓN DE DESIGUALDADES	4.1. A Categorización social e a súa relación con estereotipos e prexuízos 4.2. Relacións entre estereotipos, actitudes e prexuízos respecto ás desigualdades sociais e económicas. 4.3. Redución de estereotipos e prexuízos no ámbito da educación compensatoria. Técnicas. A aprendizaxe colaborativa/cooperativa en grupo como ferramenta de intervención na compensación de desigualdades na educación.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Traballos tutelados	0	28	28
Titoría en grupo	4	9.5	13.5
Sesión maxistral	6	14	20
Outros	5	0	5
Traballos de aula	18	28	46

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

Descrición

Traballos tutelados	O estudante, de xeito individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma de/dos estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante
Outros	Actividade organizada para o módulo
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.

Atención personalizada

Metodoloxías Descrición

Titoría en grupo	A atención ao alumnado realizarase a través de diversas vías: a plataforma Fatic, por correo electrónico, telefónicamente, e na propia aula de 20 a 21 horas os xoves e venres. Os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete.
------------------	---

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	Valoración das actividades realizadas autónomamente polo estudante, baixo a tutela do profesorado	30%
Outros	Actividade de módulo	10
Traballos de aula	Valoración da calidade das actividades de aula	60

Outros comentarios sobre a Avaliación

As actividades non superadas na 1ª convocatoria poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo.

O alumnado que por motivo xustificad non poda asistir a todas as sesións presenciais contará con actividades alternativas.

Bibliografía. Fontes de información

Bourhis, R. & Leyens, J.P. (1996). *Estereotipos, discriminación y relaciones entre grupos*. Madrid: McGraw-Hill.

Domínguez, M.T. (2002) *As voces silenciadas: a participación das familias na escola*, Ourense, tese de Doutoramento

Ferreiro, R., Calderón, M. (2006). *El ABC del aprendizaje cooperativo: trabajo en equipo para enseñar y aprender*. México: Trillas.

Luengo, F. y Moya, J. *Bases teóricas y metodológicas de la participación en la educación*. Madrid: Walter Kluber.

Moral, M.V., Ovejero, A. (2005). Identidades y contradicciones de la escuela en las condiciones posmodernas de la sociedad global. En R.García, A. Fernández González, M.D. Losada, A, M. Goluboff, *Psicología ambiental, comunitaria y de la educación* (343-350), Madrid: Biblioteca Nueva.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Calidade de Vida para as Persoas Maiores**

Materia	Calidade de Vida para as Persoas Maiores			
Código	O05M007V01106			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OP	1	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicossocioeducativa Didácticas especiais			
Coordinador/a	García Nuñez, Francisco Javier			
Profesorado	Dapia Conde, Maria Dolores García Nuñez, Francisco Javier Vazquez Vazquez, Miguel Angel			
Correo-e	fjavier@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	En esta materia, a través de tres percepción diferentes, ocio, actividade física y realidade sociosanitaria se persigue dar una formación xenérica, mellorar la acción profesional con este sector, así como abrir novos horizontes de intervención.			

Competencias de titulación

Código			
A1	Comprender os principios básicos dos grandes ámbitos da diversidade dende unha perspectiva multidisciplinar		
A2	Adquirir habilidades básicas de deseño, aplicación e avaliación de propostas de intervención dirixidas a traballar coa diversidade, valorando especialmente as colaboracións innovadoras		
A3	Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúen un alto grao de innovación		
A5	Elaborar materiais específicos para traballar coa diversidade, valorando, na medida das posibilidades, a súa aplicación na práctica		
A9	Identificar os servizos de apoio escolares e socio-comunitarios que poden ser de utilidade no ámbito da diversidade		
A11	Comprender, analizar e valorar as dimensións éticas e políticas implícitas nos procesos educativos formais e non formais en contextos de diversidade		
A12	Relacionar os contidos do mestrado coa experiencia persoal e con situacións educativas reais		

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Coñecer e tomar conciencia da importancia que ten a educación do ocio na calidade de vida das persoas maiores. Valorar as posibilidades da educación non formal na atención as persoas maiores. Comprender, analizar e valorar a importancia da Actividade física cara a saúde das persoas maiores.	saber saber facer Saber estar / ser	A1
Analizar os tipos de actividade física para maiores existentes e estudar as relacións co seu aprendizaxe. Manexalos recursos técnicos no eido xerontolóxico para implementar os Programas precisos en cada contexto. Aplicación do coñecemento da importancia da actividade física na práctica de traballo cotidiana.	saber saber facer Saber estar / ser	A2
Valorar o envellecemento activo como o paradigma no que situar as iniciativas de educación do ocio dirixidas ás persoas maiores. Profundizar nos aspectos teóricos do exercicio e a súa influencia no proceso de envellecemento. Iniciar ao alumnado nas metodoloxías de investigazón existentes para as problemáticas dos anciáns en relación co exercicio físico. Iniciarse na investigación das relacións entre ocio e calidade de vida das persoas maiores	saber saber facer Saber estar / ser	A3

Aprender as técnicas de desenvolvemento de actividades de intervención no envelhecimento normal e na presenza de patoloxías xeriatricas	saber saber facer	A5
Identificar e valorar os recursos de ocio para as persoas maiores (atendendo aos distintos contextos)	saber saber facer	A9
Despoñer de datos, informes e recursos que definen as necesidades e demandas das Persoas Maiores		
Aprender a realidade sociosanitaria de desenvolvemento da vida das persoas maiores	saber	A11
Conocer as posibilidades e implicacións que ofrece o concepto de educación ao longo da vida na atención das persoas maiores	saber saber facer	A12

Contidos

Tema	
O exercicio físico e ó proceso de envellecer.	Conceptos e metodoloxías de aplicación.
Os programas de actividade física para maiores.	Concepto, tipos de programas e metodoloxías.
Mitos e estereotipos sociodemográficos na velez.	Análise xeral da problemática.
Avellentamento normal e patolóxico.	Conceptos, clasificacións e análise.
Necesidades e demandas na velez satisfactoria.	Estudio das necesidades e demandas.
Ámbitos da intervención sociosanitaria xeriatrica.	Conceptos e metodoloxías de aplicación.
Técnicas e ferramentas para a avaliación xerontolóxica.	Conceptos e metodoloxías de aplicación.
Programas de intervención especializada.	Concepto, tipos de programas e metodoloxías.
Intervención nas demencias.	Aplicación de metodoloxías.
Intervención e atención os síndromes xeriatricos.	Conceptos e metodoloxías de aplicación.
Educación ó longo da vida: Posibilidades da educación non formal na atención ás persoas maiores.	Conceptos, estudio de posibilidades, tipos de programas e metodoloxías.
Ocio e calidade de vida.	Conceptos e análise xeral da problemática.
Avellentamento activo.	Concepto e implicacións

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	10	10	20
Traballos de aula	14	9.5	23.5
Saídas de estudo/prácticas de campo	5	25	30
Traballos tutelados	0	34	34
Outros	0	1	1
Titoría en grupo	4	0	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do estudante.
Saídas de estudo/prácticas de campo	O estudante desenvolve as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión, durante un período determinado e realizando as funcións asignadas e previstas na proposta de prácticas.
Traballos tutelados	O estudante, de xeito individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma de/dos estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Outros	Participación en actividades reguladas do módulo
Titoría en grupo	Entrevistas que o alumno mantén co profesorado da materia para asesoramento/desenvolvemento de actividades da materia e do proceso de aprendizaxe.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	A atención ao alumnado farase a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula de 20 á 21 h. os xoves e venres. O alumnado poderá tamén consultar calquera tipo de dúbida nos horararios de titoría que os profesores teñen nos seus despachos.

Traballos de aula	A atención ao alumnado farase a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula de 20 á 21 h. os xoves e venres. O alumnado poderá tamén consultar calquera tipo de dúbida nos horararios de titoría que os profesores teñen nos seus despachos.
Titoría en grupo	A atención ao alumnado farase a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula de 20 á 21 h. os xoves e venres. O alumnado poderá tamén consultar calquera tipo de dúbida nos horararios de titoría que os profesores teñen nos seus despachos.
Saídas de estudo/prácticas de campo	A atención ao alumnado farase a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula de 20 á 21 h. os xoves e venres. O alumnado poderá tamén consultar calquera tipo de dúbida nos horararios de titoría que os profesores teñen nos seus despachos.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos de aula	Valoración das actividades realizadas na aula.	50
Saídas de estudo/prácticas de campo	Valoración dos traballos realizados	15
Traballos tutelados	Valoración dos traballos	25
Outros	Traballo módulo	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

As actividades non superadas na 1ª convocatoria, poderán se recuperadas na convocatoria de xullo.

O alumnado que por motivo xustificadon non poda asistir a todas as sesións presenciais contará con actividades alternativas.

Bibliografía. Fontes de información

Camiña, F.; Cancela, J.M. & Romo, V. (2000b). Pruebas para evaluar la condición física en ancianos (batería ACFA): su fiabilidad. *Revista Española de Geriatría y Gerontología*, 35(4), 17-23.

Delgado, M. (2002). Las concepciones previas de las personas mayores acerca de la actividad física como base para la intervención didáctica. En Merino, A.; Cruz, J. de Hayflick, L.; Barcia, D. & Miquel, J. (1990). Aspectos actuales del envejecimiento normal y patológico. Madrid. Ed. ELA.

Hernández, M. T. (1995). Actividades físico deportivas para J.M. Mayán & J.C. Millán (eds.) (1996): Tratado de Actividad física y ocio para la tercera edad, Santiago de Compostela. Instituto Gerontológico Gallego.

Marcos Becerro, J.F. (2000). El entrenamiento de fuerza en las personas mayores. En Marcos Becerro, J.F. (Ed): Entrenamiento de fuerza para todos, (pp. 305-349). Madrid. IWF.

la & Montiel, P., (ed): 1º Congreso Internacional de actividad física y deportiva para personas mayores, (pp.57-87). Málaga. Servicios de Juventud y Deporte de la Diputación de Málaga.

la & Montiel, P., (ed): 1º Congreso Internacional de actividad física y deportiva para personas mayores, (pp.40-56). Málaga. Servicios de Juventud y Deporte de la Diputación de Málaga.

Pérez Díaz, J. (2006). [Demografía y envejecimiento]. Madrid, Portal Mayores, Informes Portal Mayores, nº 51. Lecciones de Gerontología, I [Fecha de publicación: 09/06/2006].

Spiriduso, W.W. (1995). *Physical Dimensions of Aging*, Champaign, IL. Human Kinetics.

Albuérne, F. y Labra, J.A. (2005): Necesidades, recursos y calidad de vida de las personas mayores de la Comarca de Borthwick-Duffy, S.A. (1992): [Quality of life and quality of care in mental retardation], en Rowitz, L. (Ed.): *Mental retardation in the year 2000*, Berlin: Springer-Verlag, pp. 52-66.

Cid, X. M. y Dapía, M. (2007): [Lazer e tempos livres para as gerações idosas. Perspectivas de animação sociocultural e aproximação á realidade galega], en Requejo, A. y Cabral, F. (coord): *As persoas idosas*, Lisboa: Instituto Piaget, pp. 281-305.

- Dapía, M. (2001): [Salud y ocio, retos actuales de la calidad de vida. Reflexiones desde la pedagogía]. Pedagogía Social, 6-7, pp. 221-242.
- Felce, D. y Perry, J. (1995): [Quality of life: It's Definition and Measurement]. Research in Developmental Disabilities, (16), 1, pp. 51-74.
- Fernández-Ballesteros, R.; Zamarrón, M.D. y Maciá, A. (1996): Calidad de vida en la vejez en distintos contextos. Madrid: Instituto Nacional de Servicios Sociales.
- IMSERSO (2005): Las personas mayores en España. Informe 2004. Madrid: IMSERSO.
- Limón, M.R. y Berzosa, G. (2006): [Século XXI, envelhecimento e solidariedade]. Revista Galega do Ensino, 48, pp. 59-88.
- Miret Magdalena, E. (2003): Cómo ser mayor sin hacerse viejo. Madrid: Espasa Calpe.
- OMS (2001): [Salud y envejecimiento. Un documento para el debate]. Boletín sobre el envejecimiento. Perfiles y tendencias, 4-5,
- Puig, J.M. y Trilla, J. (1996): La Pedagogía del ocio. Barcelona: Alertes.
- Villar, F.; Triadó, C.; Solé, C. y Osuna, M.J. (2006): [Patrones de actividad cotidiana en personas mayores: ¿Es lo que dicen hacer lo que desearían hacer?]. Psicothema, (18) 001, pp. 149-155.
- De Santiago-Juárez López, J.A. y Zurro Hernández, J. Guía de criterios de calidad de Centros Sociales y Sociosanitarios en régimen residencial para Personas Mayores. Manual de Acreditación. Editorial Saned, S.L. Madrid 2.002
- Fernández García, T. y Ares Parra, A. Coordinadores. Servicios Sociales: Dirección, Gestión y Planificación. Ciencias Sociales. Alianza Editorial S.A. Madrid 2002
- Varios Autores. Protocolos de Atención. Guía de Procedimientos. IMSERSO. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Madrid. 1.998

Recursos e fontes de información complementaria

<http://www.imsersomayores.csic.es>

<http://www.segg.es>

<http://www.semer.es>

Recomendacións

Outros comentarios

1. Asistir o primeiro día de clase, resultará moi beneficioso para comprender os obxectivos xerais da materia e a súa dinámica organizativa. Na primeira sesión os tres profesores da materia darán unha visión de conxunto e anticiparán as tarefas e actividades que serán desenvolvidas.
 2. Se optas pola opción semipresencial, será especialmente importante acudir ás titorías dos/as profesores/as, así como a visita frecuente á plataforma docente de nosa Universidade [TEMA]. Nela poderás atopar todas as actividades que deberás realizar para a túa formación e a superación desta materia.
 3. A túa condición de alumno/a da Universidade de Vigo, abre a as portas a moitos recursos, ofertas e servizos. No SIOPE atoparás toda a información sobre as posibilidades formativas, culturais e deportivas que podes encontrar na nosa Universidade.
-

DATOS IDENTIFICATIVOS**Educación de Adultos**

Materia	Educación de Adultos			
Código	O05M007V01107			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OP	1	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa Didáctica, organización escolar e métodos de investigación Didácticas especiais			
Coordinador/a	Ricoy Lorenzo, Maria Carmen			
Profesorado	Failde Garrido, Jose Maria Membuela Iglesia, Pedro Ricoy Lorenzo, Maria Carmen Seoane Perez, Emilia			
Correo-e	cricoy@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	<p>O Módulo 4 Procesos formativos en persoas adultas, está integrado pola materia de: Educación de adultos e Calidade de vida para as persoas maiores. Esta materia de Educación de adultos e a primeira que se imparte neste módulo, durante o primeiro cuadrimestre.</p> <p>Os contidos desta materia xiran ao redor do:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Deseño de programas e metodoloxías de ensino-aprendizaxe para adultos - Os programas universitarios para maiores - Ageism: actitudes, prexuízos e estereotipos cara as persoas maiores <p>Esta materia permite adquirir unha formación teórica multidisciplinar e comprender os fundamentos teórico-prácticos relacionados coa educación de persoas adultas, coñecendo e analizando situacións reais tanto en contextos educativos formais como non formais e establecendo contacto directo con experiencias, así mesmo favorece a adquisición de coñecementos e destrezas axeitados para o deseño e posta en práctica de proposta de intervención no ámbito da educación de persoas adultas.</p>			

Competencias de titulación

Código			
A1	Comprender os principios básicos dos grandes ámbitos da diversidade dende unha perspectiva multidisciplinar		
A2	Adquirir habilidades básicas de deseño, aplicación e avaliación de propostas de intervención dirixidas a traballar coa diversidade, valorando especialmente as colaboracións innovadoras		
A3	Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúen un alto grao de innovación		
A4	Realizar estudos sistemáticos, sobre todo os que implicaren melloras de prácticas educativas, sendo capaz de difundilos con claridade a diversos tipos de audiencias		
A9	Identificar os servizos de apoio escolares e socio-comunitarios que poden ser de utilidade no ámbito da diversidade		
A16	Adquirir condutas de respecto e de axuda. Ser sensibles a todo tipo de diversidade		
B1	Adquirir unha formación teórica de carácter multidisciplinar e comprender os fundamentos teórico-prácticos relacionados cos ámbitos de diversidade, con énfase nas necesidades educativas especiais, interculturalismo, compensación de desigualdades, sexo/xénero e educación de persoas adultas		
B2	Coñecer e analizar as situacións reais de diversidade que se poden ver reflectidas nos contextos educativos, tanto formais como non formais, empregando procesos sistemáticos de indagación		
B4	Favorecer a adquisición dos coñecementos e destrezas axeitadas para o deseño, posta en práctica e avaliación de propostas de intervención no ámbito da diversidade, ofrecendo novas iniciativas na resolución dos problemas		
B5	Adquirir un compromiso ético no desenvolvemento da profesión, especialmente no referido ao apoio dos colectivos e sectores sociais discriminados e menos favorecidos		

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Comprender os principios básicos da educación de adultos dende unha perspectiva multidisciplinar.	saber	A1

Coñecer e poder considerar os compoñentes claves e a singularidade do proceso formativo con persoas adultas.	saber	A1
Analizar perfís profesionais actuais e emerxentes relacionados coa educación de adultos.	saber saber facer	A1 A4 B2
Contar con habilidades básicas de planificación e posta en práctica para a implementación de programas e recursos relacionados coa educación de adultos.	saber facer	A2
Adquirir habilidades persoais e interpersoais que favorezan tanto a autonomía da aprendizaxe como o traballo colaborativo no campo da educación de adultos.	saber facer Saber estar / ser	B4 B5
Identificar os elementos do deseño de programas de educación formal e non formal para persoas adultas.	saber saber facer	A3 B1
Analizar e valorar as propostas curriculares da administración e outras alternativas dende unha apertura as ideas dos demais.	saber facer	A3
Identificar os servizos socio-comunitarios e as súas actividades profesionais que podan servir de apoio á institución escolar no relativo á educación de adultos.	saber facer	A9
Adquirir condutas de respecto e de axuda hacia as persoas maiores.	Saber estar / ser	A16
Adquirir un compromiso etico no desenvolvemento da intervención profesional cas persoas maiores, evitando actitudes paternalistas e prexuízos.	saber facer Saber estar / ser	B5

Contidos

Tema	
Aproximacións teóricas ao envellecemento	Conceptos introductorios e definicións básicas relacionadas co "viejismo" ou "ageism". Ageism positivo e negativo. Causas e consecuencia do Ageism: individuais, sociais e culturais. Avaliación do ageism. Liñas de intervención para fomentar o respecto a diversidade, para incrementar a autoestima e o "empowerment" das persoas maiores. Construción do coñecemento nas persoas maiores.
Formación de adultos.	Deseño e desenvolvemento de programas para adultos. Estratexias e recursos de ensino-aprendizaxe con persoas adultas.
A aprendizaxe o longo da vida e avellentamento da poboación.	Necesidades formativas dos adultos e maiores.
Os programas universitarios para maiores.	A situación europea e española. Proxección social, asociacionismo, voluntariado e relacións interxeracionais. As Aulas de Formación Aberta: O Programa para Maiores da Universidade de Vigo.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Resolución de problemas e/ou exercicios	3	5	8
Foros de discusión	0	4.5	4.5
Saídas de estudo/prácticas de campo	5	5	10
Titoría en grupo	4	3	7
Presentacións/exposicións	4	20	24
Actividades introductorias	0	6	6
Outros	7	0	7
Sesión maxistral	5	21	26
Traballos e proxectos	0	20	20

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	O alumnado realizará diferentes exercicios que se plantexaran na materia para mellorar a comprensión sobre o contido.
Foros de discusión	Dentro do espazo virtual na plataforma TEMA o alumnado participará no debate e discusión de diferentes tópicos relacionados coa materia.
Saídas de estudo/prácticas de campo	O alumnado participará a lo menos nunha sesión na que está programada unha saída para visitar diferentes centros de educación de adultos.
Titoría en grupo	Aquel alumnado que o precise poderá realizar consultas de tipo personalizado e en pequenos grupos para clarificar dúbidas, obter asesoramento sobre a realización dos traballos e exercicios, etc.
Presentacións/exposicións	Intervención en pequenos grupos para expor verbalmente e co apoio de recursos didácticos de diferentes traballos.
Actividades introductorias	Plantearase algunha actividade inicial para recabar información sobre os coñecementos previos cos que conta o alumnado, así como para presentar a materia.
Outros	Para poñer en contacto o alumnado con experiencias sobre formación de persoas adultas levarase un invitado que relatará aspectos relevantes sobre a mesma.

Sesión maxistral O profesorado exporá oralmente contidos centrais da materia apoiándose en recursos didácticos e incorporará estratexia que promovan a participación do alumnado, atendendo tamen a resolución das diferentes dúbidas.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	A atención ao alumnado realizaráse a través de diversas vías: a plataforma Tema, por correo electrónico, telefonicamente, e na propia aula na última hora de clase. Os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete.
Titoría en grupo	A atención ao alumnado realizaráse a través de diversas vías: a plataforma Tema, por correo electrónico, telefonicamente, e na propia aula na última hora de clase. Os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Resolución de problemas e/ou exercicios	Valoraránse a realización de diferentes exercicios plantexados co obxecto de aclarar dudas e profundizar nos contidos da materia, desde a oportuna titorización (ata 1,5 puntos).	Ata 15
Foros de discusión	Valorarase a participación do alumnado nos foros que plantexará o profesorado ao redor de tópicos centrais da materia, tendo en conta a fundamentación axeitada na que se apoia a aportación e a capacidade crítica amosada (ata 1 punto).	Ata 10
Saídas de estudo/prácticas de campo	valorarase a participación e interese do alumnado manifestado nunha saída a diferentes centros de educación de adultos, así coma algunha actividade derivada da mesma (ata 2,5 puntos).	Ata 25
Presentacións/exposicións	Valorarase a exposición e intervencións compartidas polo alumnado co resto da clase (ata 1,5 puntos).	Ata 15
Outros	- Valorarase a participación do alumnado na clase a que se invitará un profesional da educación de adultos, co obxecto de contar a súa experiencia na mesma (0,5 puntos). - Actividade de módulo (ata 1 punto).	Ata 15
Traballos e proxectos	Valorarase o traballo realizado en pequenos grupos polo alumnado, unha vez concretado o tópico desenvolvido, co obxecto de profundizar e entrelazar oportunamente os contidos teóricos cos prácticos desde a oportuna titorización (ata 2 puntos).	Ata 20

Outros comentarios sobre a Avaliación

A ponderación na puntuación da avaliación é a seguinte:

- Realización de actividades de aula: 60%
- Realización de actividades titoradas: 30%
- Realización de actividade de módulo: 10%

En segunda convocatoria o alumnado so deberá superar as competencias que non teña aínda acadado.

O alumnado que por motivo xustifico non poda asistir a todas as sesións presenciais contará con actividades alternativas.

Bibliografía. Fontes de información

- Fernández López, E. (2004). Mitos improductivos en la enseñanza con alumnos mayores. En Sáez Carreras, J., Benjamin, A. E. e Chirrem, A. (Eds). Educación y aprendizaje en las personas mayores (pp. 209-230). Madrid: Dykinson.
- Martí Puig, M. (2006). **La educación de adultos en Europa . Valencia: Universidad de Valencia. Servicio de Publicaciones.**
- Requejo, A. (2003). Educación permanente y educación de adultos. Barcelona: Ariel.
- MEC (2004). *Una educación de calidad para todos y entre todos.* Madrid: MEC.
- Xunta de Galicia (2006). *Educación de adultos e a distancia en Galicia. Evolución e estado actual do sistema educativo en Galicia.* Xunta de Galicia.

- Aramendi, P. (2003). *Educación permanente de adultos*. Guipúzcoa: Universidad País Vasco.
- Palmore, E.B. (1999). *Ageism. Negative and Positive*. New York: Springer Publishing Company.
- Sanz Fernández, F. (Dir.) (1995). *La formación en educación de personas adultas*. Madrid: MEC/UNED. 3 tomos.

Recomendacións**Materias que continúan o temario**

Compensación das Desigualdades na Educación/O05M007V01105

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Calidade de Vida para as Persoas Maires/O05M007V01106

Outros comentarios

Recoméndase participar na marcha da clase e nas actividades/traballos propostos polo profesorado para desenvolver a aprendizaxe e poder superar a materia a través da avaliación continua.

DATOS IDENTIFICATIVOS				
Xénero e Educación				
Materia	Xénero e Educación			
Código	O05M007V01108			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OP	1	1c
Lingua de impartición				
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa Didáctica, organización escolar e métodos de investigación Didácticas especiais			
Coordinador/a	Valcarce Fernandez, Margarita			
Profesorado	Benso Calvo, Carmen Fernández Villarino, María de los Ángeles Valcarce Fernandez, Margarita			
Correo-e	mvalcarce@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Esta asignatura propónse mostrar a transversalidade do xénero na educación, nas súas diferentes vertentes e opcións deportivas, académicas e profesionais.			

Competencias de titulación

Código	
A1	Comprender os principios básicos dos grandes ámbitos da diversidade dende unha perspectiva multidisciplinar
A2	Adquirir habilidades básicas de deseño, aplicación e avaliación de propostas de intervención dirixidas a traballar coa diversidade, valorando especialmente as colaboracións innovadoras
A3	Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúen un alto grao de innovación
A8	Coñecer a lexislación básica referida á diversidade nos contextos educativos e socio-educativos, analizando a súa implicación no exercicio profesional
A12	Relacionar os contidos do mestrado coa experiencia persoal e con situacións educativas reais
A13	Ser conscientes de que no ámbito educativo se toman continuamente decisións relacionadas co tratamento da diversidade, sendo necesario sacar á luz as ideas/teorías nas que se fundamentan esas decisións, tanto as persoais como as institucionais e colectivas.

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Conocer y valorar el proceso de incorporación de las mujeres al sistema educativo	saber	A8
Conocer y reflexionar acerca de la memoria educativa de las mujeres	saber	A12
Emitir una valoración crítica sobre los modelos educativos diferenciados de las mujeres	Saber estar / ser	A13
Conocer la realidad deportiva femenina	saber	A1
Identificar los recursos disponibles para afrontar el aprendizaje de la educación física en saber igualdad	saber	A3
Evaluar programas educativos-deportivos y habilidades para utilizar procedimientos de evaluación que mejoren el aprendizaje desde la perspectiva de género	saber	A2
Ejercer la función orientadora en los distintos contextos profesionales, educativos y laborales, con perspectiva de género.	saber hacer	A3
Manejar estrategias de asesoramiento en materia de género para el profesorado, las familias, la sociedad y las organizaciones	saber hacer	A3
Conocer modelos, técnicas, recursos e instrumentos para la intervención orientadora y educativa con perspectiva de género	saber	A3

Contidos

Tema

Educación y escolarización de la mujer desde la perspectiva histórica	Exclusión, discriminación y resistencias: el acceso de las mujeres al sistema educativo. De la separación de los sexos a la coeducación: el lento camino hacia un sistema escolar menos sexista. Mujeres para Dios, para la Patria y para el hogar: el legado de la educación de las mujeres en el franquismo. Las mujeres gallegas y la educación: elementos de reflexión desde la historia
Orientación académica, profesional y laboral con perspectiva de género	La segregación horizontal y vertical en la educación, la orientación y la inserción laboral. La acción orientadora con perspectiva de género en la educación, la formación y el empleo. Estrategias, técnicas y recursos para la educación, la formación y la orientación con perspectiva de género.
La diversidad en la práctica deportiva en función del género. Estrategias y programas de intervención en el ámbito escolar	Análisis de la práctica deportiva femenina. Visión desde la realidad social. Estrategias y programas de intervención desde la educación formal en el aula de educación física. Estrategias y programas de intervención desde las experiencias en formación de profesores de educación física.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	10	9	19
Resolución de problemas e/ou exercicios	10	23	33
Titoría en grupo	1	1	2
Traballos tutelados	4	24	28
Outros	5	0	5
Actividades introductorias	3	0	3
Estudo de casos/análise de situacións	0	3	3
Cartafol/dossier	0	15	15
Outras	0	5	5

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte de las profesoras de los temas objeto de la materia.
Resolución de problemas e/ou exercicios	Actividad en la que el alumnado analiza y/o resuelve situaciones o problemas tomados de la realidad educativa relacionados con la materia
Titoría en grupo	Entrevistas que el alumnado mantiene con las profesoras individual o en grupo para recibir asesoramiento u orientación en las actividades programadas en la materia.
Traballos tutelados	Documento elaborado por el alumnado acerca de aspectos teórico/prácticos de la materia
Outros	Realización de distintas WebQuest nos laboratorios de Informática.
Actividades introductorias	Actividad en caminata a conocer al alumnado, prentar la materia y dar pautas generales para la realización de actividades

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Resolución de problemas e/ou exercicios	A atención ao alumnado realizaráse a través de diversas vías: por correo electrónico, telefonicamente, e na propia aula de 20 a 21 hs. os xoves e venres. Os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete.
Traballos tutelados	A atención ao alumnado realizaráse a través de diversas vías: por correo electrónico, telefonicamente, e na propia aula de 20 a 21 hs. os xoves e venres. Os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Resolución de problemas e/ou exercicios	Realización de actividades e exercicios na aula	60
Traballos tutelados	Realización de traballos tutelados	30
Outros	Actividade de módulo	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

El alumnado que por diversas circunstancias no alcance el 80% de la asistencia correspondiente a las actividades de aula deberá realizar las siguientes actividades:

Lectura y análisis de los documentos propuestos por las profesoras acerca de la temática de la asignatura. Podrá alcanzar hasta 3 puntos

Resolución de ejercicios a través de la plataforma TEMA. Podrá alcanzar hasta 3 puntos

Realización de un trabajo conjunto de la materia, tutorizado, que propondrán las profesoras de la asignatura. Podrá alcanzar hasta 4 puntos

As actividades no superadas en la 1ª convocatoria podrán ser recuperadas en la convocatoria de xullo, manténdose las puntuaciones previamente conseguidas.

Bibliografía. Fuentes de información

Recomendacións

Outros comentarios

Con independencia de la situación particular de cada alumno/a, se recomienda la asistencia a las sesiones introductorias de cada módulo de la materia, con el fin de conocer las orientaciones que ofrezcan las profesoras.

Se recomienda igualmente resolver las dudas con tiempo suficiente para cumplir los plazos de entrega de los trabajos o actividades propuestos para la evaluación.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Da Inxustiza da Desigualdade á Riqueza da Diferenza**

Materia	Da Inxustiza da Desigualdade á Riqueza da Diferenza			
Código	O05M007V01109			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OP	1	1c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa Socioloxía, ciencia política e da administración e filosofía			
Coordinador/a	Mayobre Rodriguez, Purificacion			
Profesorado	Carrera Fernández, María Victoria Gomez Suarez, Agueda Lameiras Fernandez, Maria Mayobre Rodriguez, Purificacion			
Correo-e	pmayobre@uvigo.es			
Web	http://webs.uvigo.es/hildegart ; http://webs.uvigo.es/pmayobre/			
Descrición xeral	<p>Esta materia trata de presentar as definicións e redefinicións da categoría de xénero e a súa intersección coa etnia, a idade, a preferencia sexual, como coas culturas non hexemónicas, entre outras, co fin de dar a coñecer as complexas interseccións constitutivas das relacións e das identidades subalternas. Tamén preténdese analizar como se constrúe a diferenza e como o diferente tende a equipararse co particular, co deficiente, co periférico fronte ao universal e central- orixinando relacións de poder aximétrica. En definitiva, poder recoñecer o "qué" é o xénero, o "por qué" do xénero e o "para qué" do xénero. Todas as culturas utilizan as diferenzas biolóxicas (físicas) como base para faceren distincións sociais que supoñen a asignación de valores, cualidades e normas en función do sexo ao que pertencemos. Este proceso, que comenza no nacemento e se estende ao longo de toda a vida das persoas, coñécese co nome de socialización sexo-xenérica, segundo a cal, sobre a base da existencia de dous sexos biolóxicos diferentes (sexo) constrúense as características, trazos e conductas socialmente aceptadas para cada un deles (estereotipos de xénero) sen dar cabida a individualidades que se constrúan e desenvolvan máis aló desta dicotomía hexemónica.</p> <p>Desta forma, nas sociedades patriarcales, o mundo configúrase en dúas esferas diferenciadas: a masculina e a feminina; en dous submundos non só diferentes, senón subordinados, ou o que é o mesmo, desiguais. A "esfera masculina", xerarquíicamente superior, que constitúe o referencial, a norma; e a "esfera feminina", xerarquíicamente subordinada, que constitúe "o desviado", o outro. Esta realidade construída desigual e asimétrica foise maquillando nas últimas décadas, nas que se desdebuxan as súas formas máis discriminatorias e sexistas, que xa non son "politicamente correctas", cara a formas máis sutís e encubertas coas que seguir mantendo a xerarquía entre os xéneros, o que non supuxo un verdadeiro CAMBIO ESTRUCTURAL.</p> <p>Así, consideramos que o "xénero" e a "identidade sexual" son dous sistemas relacionais que se transforman, segundo as coordenadas socioeconómicas e culturais de cada época e espazo concreto. Todas as culturas institúen -co fin de modelar a organización social-, procesos políticos formais e informais que troquelan o alcance do permitido e, por ende, o ámbito do que non se acopla ao pautado: a diversidade. De aí que o pautado sexa o hexemónico. Os indicadores das restricións sexuais son moi variables nos distintos momentos históricos e nas distintas culturas. Postulados tales como a universalidade da "dominación masculina" e da subordinación social da muller, ou da heteronormatividade sexual, como realidades transhistóricas e panculturais, van a ser debatidas e examinadas nesta materia proposta.</p>			

Competencias de titulación

Código	
A1	Comprender os principios básicos dos grandes ámbitos da diversidade dende unha perspectiva multidisciplinar
A3	Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúen un alto grao de innovación
A12	Relacionar os contidos do mestrado coa experiencia persoal e con situacións educativas reais
A15	Promover unha actitude positiva cara as ideas e as prácticas educativas innovadoras relacionadas coa diversidade
A16	Adquirir condutas de respecto e de axuda. Ser sensibles a todo tipo de diversidade

Competencias de materia		
Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Ser competente para visualizar e poder cuestionar o sexismo e o androcentrismo imperante na nosa cultura	saber	A1
Mostrar ao alumnado a diversidade de sistemas sexo/xénero existentes no mundo	saber	A15
Fomentar o recoñecemento da alteridade mediante o respecto á diversidade e ás culturas non hexemónicas.	saber	A16
Incentivar a perspectiva crítica fronte á realidade respecto a construción das identidades sexuais	saber Saber estar / ser	A3
Conseguir que o alumnado aprendan a aplicar os coñecementos e métodos científicos adquiridos nesta materia para a comprensión doutras disciplinas do seu currículo e no exercicio da súa actividade profesional.	saber facer	A12

Contidos	
Tema	
A categoría de xénero: do feminismo á teoría Queer	Clarificación conceptual dos conceptos: diferenza, diversidade e desigualdade Definición e redefinición da categoría do xénero. O sistema sexo-xénero como causa da opresión. Diferencia e Teoría Feminista Posfeminismos As identidades múltiples e a teoría queer
A construción da identidade sexo/xénero: estereotipos de xénero e sexismo	A construción da identidade sexo/xénero Estereotipos de xénero: descritivos e prescritivos Masculinidade enfrontada a feminidade: instrumentalidade versus expresividade Sexismo tradicional versus sexismo moderno: sexismo hostil e sexismo benevolente As outras identidades: Máis aló do modelo heteronormativo O rexeitamento á non conformidade de xénero: Homofobia, bifobia, transfobia Hacia unha pedagogía da diversidade sexual
Perspectiva transcultural do xénero	A construción da feminidade e da masculinidade dende unha perspectiva transcultural. Xénero, estrutura social e parentesco A [dominación masculina]: ¿patrón universal? A familia desde a perspectiva transcultural A institucionalización dos [terceiros xéneros]: muxes, hijras, xanith e outros

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	7	0	7
Traballos de aula	20	35	55
Traballos tutelados	0	44.5	44.5
Outros	5	0	5
Actividades introdutorias	1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesorado dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo ou pola estudante.
Traballos de aula	O/a estudante desenvolve exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesor ou profesora. Pode estar vinculado o seu desenvolvemento con actividades autónomas do/da estudante.
Traballos tutelados	O alumnado, de xeito individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara seminarios, investigacións, memorias, ensaios, resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma de/dos estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...
Outros	Actividades relacionadas con posibles entrevistas a colectivos relacionados co traballo ou proxecto a desenvolver polo alumnado

Actividades introductorias Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado, así como a presentar a materia.

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos de aula	A atención ao alumnado realizarase a través de diversas vías: a través da plataforma Faitic, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula de 20 a 21 horas os xoves e venres. As/os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete
Traballos tutelados	A atención ao alumnado realizarase a través de diversas vías: a través da plataforma Faitic, por correo electrónico, telefónicamente e na propia aula de 20 a 21 horas os xoves e venres. As/os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos de aula	Valoración das actividades realizadas na aula	50
Traballos tutelados	Valoración do traballo tutelado	40
Outros	Actividade de módulo	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para aprobar a materia compre alcanzar o 50% da puntuación das actividades de aula e o 50% do traballo tutelado. As actividades non superadas na primeira convocatoria poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo.

O alumnado que por motivo xustifico non poda asistir a todas as sesións presenciais contará con actividades alternativas.

Bibliografía. Fontes de información

Arenal, Concepción, *La mujer del porvenir*, Ir Indo, Vigo, 2000.

Burgos, Elvira, *La pregunta sobre la libertad*, Antonio Machado, Madrid, 2008.

Butler, Judith, *Sujetos del deseo: reflexiones hegelianas en la Francia del siglo XX*, Amorroutu, Madrid, 2011.

Godelier, Maurice (1986 (1982): *La producción de los grandes hombres. Poder y dominación entre los Baruya e Nueva Guinea*. Akal. Madrid

Irigaray, Luce, *Yo, Tú, Nosotras*. Cátedra. Madrid, 1992

Nash, Mary, *Mujeres en el Mundo. Historia, Retos y Movimientos*. Alianza, Madrid, 2004

Nieto, José Antonio. (2003): *Antropología de la sexualidad y diversidad cultural*. Talasa. Madrid.

Oliva Portolés, Asunción: *Feminismo postcolonial: la crítica al eurocentrismo del feminismo*

Complutense, Madrid. <http://www.ucm.es/info/instifem/cuadernos/cuaderno%206.doc>

Pardo Bazán, Emilia, *Cuentos de mujeres valientes*, Clan, Madrid, 2006.

Pérez Cantó, Pilar, *De la democracia ateniense a la democracia paritaria*, Icaria, Barcelona, 2009.

Pérez Garzón, Juan Sisinio, *Historia del Feminismo*, Los Libros de la Cátara, Madrid, 2011.

Pisan, Christine, *A cidade das mulleres*, Sotelo Blanco, Santiago de Compostela, 2004.

de la desigualdad sexual. Editorial Mitre, Barcelona.

sexo], en Marta Lamas (comp.) El género: la construcción cultural de la diferencia sexual.

Tommasi, Wanda, *Los filósofos y las mujeres. La diferencia sexual en la Historia de la Filosofía* Narcea, Madrid, 2002.

Wollstonecraft, Mary, *Vindicación dos dereitos da muller*, Sotelo Blanco, Santiago de Compostela, 2004.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Calidade de Vida das Persoas con Discapacidade**

Materia	Calidade de Vida das Persoas con Discapacidade			
Código	O05M007V01201			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OP	1	2c
Lingua de impartición				
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa Didácticas especiais			
Coordinador/a	Martinez Vidal, Aurora			
Profesorado	Barreiros de la Torre, Delmiro Martinez Vidal, Aurora			
Correo-e	aurora@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	<p>A pesar del reconocimiento de la calidad de vida como un derecho de los ciudadanos de las sociedad actual, no todo el mundo tiene igualdad de acceso a este derecho. Concretamente las personas con una discapacidad tienen problemas de acceso al bienestar, a la vida saludable al ocio activo, al desarrollo personal y social; problemas reales algunas ocasiones y problemas derivados de la falta de conciación social, en otras. Ambos tipos de problemas constituyen verdaderas barreras para que las personas con discapacidad disfruten de una vida plena, física, psíquica y socialmente. Es por ello que el abordaje de esta situación ha de realizarse desde un prisma múltiple, que evalúe los diferentes agentes que intervienen en esta situación, que detecte las necesidades individuales y que permita realizar propuestas de mejora en este sentido.</p> <p>Esta materia, ubicada en el bloque Necesidades Educativas Especiales aborda la calidad de vida de las personas con discapacidad desde diferentes perspectivas:</p> <p>a. La perspectiva psicosocial y la reducción de estereotipos en familias y sociedad.</p> <p>b. La actividad física y la práctica deportiva saludable a través del ocio activo.</p>			

Competencias de titulación

Código			
A1	Comprender os principios básicos dos grandes ámbitos da diversidade dende unha perspectiva multidisciplinar		
A15	Promover unha actitude positiva cara as ideas e as prácticas educativas innovadoras relacionadas coa diversidade		
B2	Coñecer e analizar as situacións reais de diversidade que se poden ver reflectidas nos contextos educativos, tanto formais como non formais, empregando procesos sistemáticos de indagación		
B4	Favorecer a adquisición dos coñecementos e destrezas axeitadas para o deseño, posta en práctica e avaliación de propostas de intervención no ámbito da diversidade, ofrecendo novas iniciativas na resolución dos problemas		
B5	Adquirir un compromiso ético no desenvolvemento da profesión, especialmente no referido ao apoio dos colectivos e sectores sociais discriminados e menos favorecidos		

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
- Comprender o concepto da calidade de vida das persoas con discapacidade dende unha perspectiva multidisciplinar.	saber	A1 A15
- Ser capaz de optimizar as saúde das persoas con discapacidade	saber facer	A15
- Capacitar para a aplicación de técnicas para a redución de estereotipos fronte a discapacidade.	saber facer	A15
- Concienciar da importancia do deporte na calidade de vida das persoas con discapacidade	Saber estar / ser	B5
- Organizar e xestionar actividades deportivas axeitadas as diferentes discapacidades.	saber facer	B2 B4

Contidos

Tema	
------	--

1. Calidade de vida e discapacidade: unha perspectiva psico-social	1.1. Estereotipos como compoñentes dos prexucios 1.2. Identidade social e discapacidade. 1.3. Técnicas para redución de prexucios fronte a situación de discapacidade. 1.4. Prácticas de autodefensa para persoas con discapacidade para dirixir e controlar as súas condicións e calidade de vida.
2. O deporte como factor de calidade de vida das persoas con discapacidade	2.1. Aproximación conceptual o deporte adaptado: Contribución do deporte adaptado o desenvolvemento personal e inclusión social. 2.2. Diferentes modelos deportivos para as persoas con discapacidade: deporte paralímpico e deporte para todos. 2.3. Bases de unha proposta deportiva para as persoas con discapacidade: Adaptación, sensibilización e eliminación de barreiras. 2.4. Actividades terapéuticas con animais

Planificación			
	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Sesión maxistral	12	24	36
Traballos de aula	12	36	48
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	0	20	20
Tutoría en grupo	4	0	4
Eventos docentes e/ou divulgativos	0	4	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente	
	Descrición
Sesión maxistral	Exposición dos contidos fundamentais da materia coa axuda das tecnoloxías axeitadas e demandando participación dos alumnos.
Traballos de aula	Actividades de aplicación dos coñecementos adquiridos a situacións prácticas relacionadas coa calidade de vida: concienciación social, adaptación de recursos, aplicación de técnicas.
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Os alumnos propoñen problemas relacionados coa calidade de vida das persoas con discapacidade: informes, estudos de caso, propostas didácticas...
Tutoría en grupo	As horas de tutoría en grupo se dedicarán a plantexar e resolver todas as dúbidas que os alumnos encontren, tanto nos traballos de aula como nos traballos autónomos.
Eventos docentes e/ou divulgativos	Este apartado refírese a aquelas actividades organizadas de xeito común para todo o módulo: conferencias, debates, visitas...

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Traballos de aula	As actividades desenvolvidas na aula serán obxecto de atención personalizada, sempre que o alumno o requira. Nas tutorías prestarase atención personalizada a todos os alumnos que o necesiten. Tanto as actividades de aula como as de carácter autónomo poden ser obxecto de atención personalizada.
Tutoría en grupo	As actividades desenvolvidas na aula serán obxecto de atención personalizada, sempre que o alumno o requira. Nas tutorías prestarase atención personalizada a todos os alumnos que o necesiten. Tanto as actividades de aula como as de carácter autónomo poden ser obxecto de atención personalizada.

Avaliación		
	Descrición	Cualificación
Traballos de aula	Aplicación dos contidos teóricos a situacións prácticas relacionadas coa calidade de vida das persoas con discapacidade, xa sean situacións reais ou simuladas.	60%
Resolución de problemas e/ou exercicios de forma autónoma	Actividades realizadas de forma autónoma por el alumno/a: Resolución de problemas, análise de situacións, estudos de caso...	30%
Eventos docentes e/ou divulgativos	Participación en actividades de módulo: conferencias, mesas redondas e visitas a centros ou institucións.	10%

Outros comentarios sobre a Avaliación

Tódalas competencias non acadadas o longo do curso poderán ser recuperadas no mes de xullo.

O alumnado que por motivo xustifico non poda asistir a todas as sesións presenciais contará con actividades alternativas.

Bibliografía. Fontes de información

Ríos Hernández et al., **El juego y los alumnos con discapacidad**, Paidotribo,

VV. AA., **Carta Europea del Deporte para Todos: personas con discapacidad**, Ministerio de Asuntos sociales,

Schalock, Robert L., **Calidad de vida. Manual para profesionales de la educación, salud y servicios comunitarios**, Alianza D. L.,

Verdugo Alonso, M. A. y Aguado Díaz, A. L., **Personas con discapacidad. Perspectivas psicopedagógicas y rehabilitadoras**, Madrid Siglo XXI,

Recomendacións

Materias que continúan o temario

Practicum/O05M007V01204

Traballo fin de Máster/O05M007V01205

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Medidas de Atención á Diversidade para Alumnas/os con Necesidades Educativas/O05M007V01203

Outros comentarios

E moi importante que os alumnos/as asistan a presentación da materia, na que se expoñen as liñas a seguir o longo da mesma, tanto sobre os contidos teóricos como sobre as actividades prácticas a realizar, criterios de avaliación e bibliografía recomendada.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Medidas de Atención á Diversidade para Persoas con Altas Capacidades**

Materia	Medidas de Atención á Diversidade para Persoas con Altas Capacidades			
Código	O05M007V01202			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OP	1	2c
Lingua de impartición				
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa Didáctica, organización escolar e métodos de investigación Didácticas especiais			
Coordinador/a	González Fernández, Antonio			
Profesorado	Díaz Pereira, María del Pino González Fernández, Antonio González Fontao, María del Pilar			
Correo-e	aglez@uvigo.es			
Web				

Descrición xeral En liña coa atención ás diferentes características e circunstancias persoais que configuran a heteroxeneidade no ámbito educativo, e a cobertura das específicas necesidades que poidan presentar os alumnos/as, un dos aspectos que reclama atención diferenciada é o alumnado altamente capacitado.

Os alumnos/as que nalgún aspecto do seu desenvolvemento presentan elevadas capacidades cognitivas, un talento superior, maiores posibilidades de aprendizaxe que os seus compañeiros, non poden, desde o punto de vista educativo e social, ser ignorados a risco de non favorecer o pleno desenvolvemento de seu potencial e futuro desenvolvemento profesional.

É innegable, ademais, o dereito que lles asiste a recibir unha educación acorde as súas circunstancias e adaptada as súas necesidades no marco dunha escola comprensiva e inclusiva como propugna a LOE, 2006. Entre o anterior e novo marco lexislativo regúlanse distintos aspectos relacionados co diagnóstico, atención e resposta ás necesidades específicas de apoio educativo que presentan os estudantes altamente capacitados.

Neste sentido, é necesario prestar a máxima atención o proceso de identificación e valoración das necesidades educativas dos alumnos máis capaces (sobre todo nun momento no que se detecta un crecente interese en distintos sectores da sociedade en que se recoñeza esta condición nun número cada vez maior de alumnos/as) e deseñar a resposta educativa máis axeitada en relación ós apoios e ós servizos que eventualmente poidan requirir ó longo do proceso de escolarización.

Outro ámbito específico a considerar en relación coas altas capacidades, ten que ver coa práctica deportiva de alto rendemento.

A práctica de actividades deportivas competitivas é frecuente na poboación de mozos/as do noso país. Os datos do Consello Superior de Deportes do 2007, reflicten un número superior a 3.000.000 de deportistas federados en España. A situación na nosa comunidade non é diferente, atopando no pasado ano un total de 211.000 mozos/as federados que participan nalgunha actividade deportiva de competición.

A maioría destes mozos/as deben compatibilizar as esixencias e obxectivos que esixe o entramento de alto nivel co seu desenvolvemento académico e profesional, requirindo dos profesionais educativos diferentes estratexias de apoio psicolóxico e educativo que serán revisadas nesta materia.

Competencias de titulación

Código	
A1	Comprender os principios básicos dos grandes ámbitos da diversidade dende unha perspectiva multidisciplinar
A2	Adquirir habilidades básicas de deseño, aplicación e avaliación de propostas de intervención dirixidas a traballar coa diversidade, valorando especialmente as colaboracións innovadoras
A3	Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúen un alto grao de innovación

A5	Elaborar materiais específicos para traballar coa diversidade, valorando, na medida das posibilidades, a súa aplicación na práctica
A8	Coñecer a lexislación básica referida á diversidade nos contextos educativos e socio-educativos, analizando a súa implicación no exercicio profesional
A9	Identificar os servizos de apoio escolares e socio-comunitarios que poden ser de utilidade no ámbito da diversidade
A14	Ser capaz de emitir unha valoración crítica sobre programas, materiais e prácticas educativas e socio-educativas relacionadas coa diversidade
A15	Promover unha actitude positiva cara as ideas e as prácticas educativas innovadoras relacionadas coa diversidade
A16	Adquirir condutas de respecto e de axuda. Ser sensibles a todo tipo de diversidade
B1	Adquirir unha formación teórica de carácter multidisciplinar e comprender os fundamentos teórico-prácticos relacionados cos ámbitos de diversidade, con énfase nas necesidades educativas especiais, interculturalismo, compensación de desigualdades, sexo/xénero e educación de persoas adultas
B2	Coñecer e analizar as situacións reais de diversidade que se poden ver reflectidas nos contextos educativos, tanto formais como non formais, empregando procesos sistemáticos de indagación
B4	Favorecer a adquisición dos coñecementos e destrezas axeitadas para o deseño, posta en práctica e avaliación de propostas de intervención no ámbito da diversidade, ofrecendo novas iniciativas na resolución dos problemas
B5	Adquirir un compromiso ético no desenvolvemento da profesión, especialmente no referido ao apoio dos colectivos e sectores sociais discriminados e menos favorecidos

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Adquirir os conceptos fundamentais referidos á superdotación nos seus diferentes aspectos, que sirvan de base para reflexionar sobre o tema e para planificar liñas de intervención coherentes	saber	A1 A3 B1
Coñecer a lexislación básica relativa aos estudantes con altas capacidades e aos deportistas de elite, especialmente no relativo ao sistema educativo.	saber	A8 A9 B1
Analizar e valorar diferentes programas e modalidades de intervención en alumnos con elevadas capacidades, para mellorar o seu axuste escolar	saber saber facer	A2 A3 A5 A9 A14 B2 B4
Coñecer e analizar os distintos programas de apoio ao deportista existentes nas diversas institucións sociais e educativas e así ser capaz de asesorar a pais, entrenadores, directivos ou educadores de cara a preservar o adecuado desenvolvemento psico-educativo do/a xoven deportista	saber saber facer	A2 A3 A5 A9 A14 A15 B2 B4
Ser capaz de comprender e valorar a práctica deportiva de alto rendemento como unha fonte de diversidade no ámbito social e no educativo	saber facer Saber estar / ser	A9 A14 A15 A16 B4 B5
Favorecer actitudes positivas de cara aos estudantes con altas capacidades e cara o seu adecuado axuste escolar	saber facer Saber estar / ser	A14 A15 A16 B5

Contidos

Tema	
1. O ALUMNADO CON ALTAS CAPACIDADES	1.1. Aproximación conceptual 1.2. Lexislación 1.3. Características 1.4. Necesidades educativas
2. A IDENTIFICACIÓN DOS ESTUDIANTES ALTAMENTE CAPACITADOS	2.1. Instrumentos de identificación de alumnos con altas capacidades: intelixencia e motivación. 2.2. Motivación en alumnos con altas capacidades: descripción e mellora.
3. RESPONSA EDUCATIVA AOS ALUMNOS CON ALTAS CAPACIDADES	3.1. Orientacións organizativas da resposta educativa 3.2. Modalidades de intervención 3.3. Situación nalgunhas comunidades e países.

4. OS DEPORTISTAS DE ALTO RENDIMENTO.
NECESIDADES DE APOIO PSICOLÓXICO E
EDUCATIVO

- 4.1. Necesidades de apoio psico-educativo en deportistas de alto
rendemento
4.2. Valores educativos do deporte
4.3. Modelos de apoio educativo ó deportista de alto rendemento
4.4. Instrumentos de interese para a intervención psicoeducativa no
ámbito do deporte competitivo.

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	5	6
Sesión maxistral	11	30	41
Traballos de aula	12	0	12
Traballos tutelados	0	37.5	37.5
Cartafol/dossier	0	12	12
Outras	4	0	4

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto co alumnado da materia, a presentarlle coas finalidades seguintes: transmitir os obxectivos que se perseguen; detallar os contidos que se traballarán; explicar a metodoloxía que se utilizará; finalmente, enumerar e aclarar os criterios de avaliación.
Sesión maxistral	Exposición por parte do profesor dos contidos sobre a materia obxecto de estudo, bases teóricas e/ou directrices dun traballo, exercicio ou proxecto a desenvolver polo estudante.
Traballos de aula	O estudante desenvolve exercicios na aula baixo as directrices e supervisión do profesor. Pode estar vinculado o seu desenvolvementos con actividades autónomas do estudante.
Traballos tutelados	O estudante, de maneira individual ou en grupo, elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara resumos de lecturas, conferencias, etc. Xeralmente trátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a procura e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	A atención personalizada ó alumnado realizarase a través de diferentes métodos: utilizando a plataforma Fatic-TEMA, o correo electrónico, telefónicamente e directamente na propia aula de 20 a 21 horas os xoves e venres. O alumnado tamén poderá facer uso das horas de tutoría que ten o profesorado no seu despacho.
Traballos de aula	A atención personalizada ó alumnado realizarase a través de diferentes métodos: utilizando a plataforma Fatic-TEMA, o correo electrónico, telefónicamente e directamente na propia aula de 20 a 21 horas os xoves e venres. O alumnado tamén poderá facer uso das horas de tutoría que ten o profesorado no seu despacho.

Probas	Descrición
Cartafol/dossier	

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	O estudante elabora un documento sobre a temática da materia ou prepara memorias, resúmenes de lecturas, etc. Tátase dunha actividade autónoma do/s estudante/s que inclúe a búsqueda e recollida de información, lectura e manexo de bibliografía, redacción...	60
Cartafol/dossier	Documento elaborado polo estudante que recopila información sobre as experiencias, proxectos, tarefas e traballos realizados durante o proceso de formación.	30
Outras	Asistencia á Actividade de Módulo.	10

Outros comentarios sobre a Avaliación

Para superar a materia cómpre alcanzar o 50% da puntuación nas actividades de aula e o 50% no traballo tutelado. As actividades non superadas na primeira convocatoria poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo.

O alumnado que por motivo xustifico non poda asistir a todas as sesións presenciais contará con actividades alternativas.

Bibliografía. Fontes de información

Outros comentarios

1. Asistir o primeiro día de clase resultarache moi beneficioso para comprender os obxectivos xerais da materia e a súa dinámica organizativa. Na primeira sesión, os profesores da materia darán unha visión de conxunto e anticiparán as tarefas e actividades que serán desenvolvidas.

2. Será especialmente importante acudir ás titorías dos/as profesores/as sempre que o necesites, así como a visita frecuente á plataforma docente de nosa Universidade [TEMA]. Nela poderás atopar todas as actividades que deberás realizar para a túa formación e a superación desta materia, avisos, cualificacións, etc.

3. A túa condición de alumno/a da Universidade de Vigo ábreche as portas a moitos recursos, ofertas e servizos. No SIOPE atoparás toda a información sobre as posibilidades formativas, culturais e deportivas que podes encontrar na nosa Universidade.

DATOS IDENTIFICATIVOS**Medidas de Atención á Diversidade para Alumnas/os con Necesidades Educativas**

Materia	Medidas de Atención á Diversidade para Alumnas/os con Necesidades Educativas			
Código	O05M007V01203			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	4.5	OP	1	2c
Lingua de impartición	Castelán Inglés			
Departamento	Análise e intervención psicosocioeducativa Psicoloxía evolutiva e comunicación			
Coordinador/a	Garcia Señorán, Maria del Mar			
Profesorado	Garcia Señorán, Maria del Mar Ojea Rua, Manuel Rodriguez Rodriguez, Juan Luis			
Correo-e	msenoran@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	A materia Medidas de atención á diversidade para alumnas/os con necesidades educativas forma parte do módulo Necesidades educativas especiais, e céntrase prioritariamente nos seguintes aspectos: As necesidades educativas do alumnado no novo currículo; a avaliación psicopedagóxica; os trastornos xeneralizados do desenvolvemento e os déficits atencionais. Esta materia contribúe á consecución dos obxectivos do máster centrados na adquisición de formación teórica de carácter multidisciplinar no ámbito das necesidades educativas especiais, no estudo de situacións reais nos contextos educativos, na análise de experiencias educativas innovadoras, na adquisición do coñecemento necesario para a avaliación das necesidades dos alumnos/as con necesidades educativas especiais e de destrezas para o deseño e posta e práctica de propostas de intervención que contribúan o avance da súa aprendizaxe.			

Competencias de titulación

Código			
A1	Comprender os principios básicos dos grandes ámbitos da diversidade dende unha perspectiva multidisciplinar		
A2	Adquirir habilidades básicas de deseño, aplicación e avaliación de propostas de intervención dirixidas a traballar coa diversidade, valorando especialmente as colaboracións innovadoras		
A3	Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúen un alto grao de innovación		
A5	Elaborar materiais específicos para traballar coa diversidade, valorando, na medida das posibilidades, a súa aplicación na práctica		
A6	Utilizar as novas tecnoloxías en diferentes contextos: formativos, de investigación, de aplicación profesional, para difundir e compartir ideas, etc.		
A8	Coñecer a lexislación básica referida á diversidade nos contextos educativos e socio-educativos, analizando a súa implicación no exercicio profesional		
A13	Ser conscientes de que no ámbito educativo se toman continuamente decisións relacionadas co tratamento da diversidade, sendo necesario sacar á luz as ideas/teorías nas que se fundamentan esas decisións, tanto as persoais como as institucionais e colectivas.		
A18	Favorecer o traballo cooperativo, asumindo responsabilidades e aceptando a disparidade de Opinións		
B1	Adquirir unha formación teórica de carácter multidisciplinar e comprender os fundamentos teórico-prácticos relacionados cos ámbitos de diversidade, con énfase nas necesidades educativas especiais, interculturalismo, compensación de desigualdades, sexo/xénero e educación de persoas adultas		

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
Ser competente para arbitrar medidas educativas na atención a diversidade	saber saber facer	A1 B1

Ser competentes para realizar traballos en equipo	saber facer Saber estar / ser	A18
Empregar recursos tecnolóxicos no ámbito das necesidades educativas	saber facer	A6
Ser competente no marco xeral da educación especial, mediante o estudo do ámbito legislativo e as iniciativas actuais da Unión Europea na atención organizativa e curricular aos ANEAE.	saber	A1 A8
Capacidade para realizar procesos de diagnóstico aos ANEAE	saber facer	A2 A3 A5
Capacidade para deseñar e aplicar procesos de intervención educativa en ANEAE.	saber facer	A2 A3 A5
Capacidade para realizar o seguimento da implementación dos programas iniciados nos ANEAE.	saber facer Saber estar / ser	A2 A13
Ser competente no coñecemento dos Trastornos do Espectro Autista, diagnóstico e intervención educativa	saber saber facer	A2 A3 A5
Ser competente no coñecemento do Trastorno por Déficit de Atención con Hiperactividade, diagnóstico e intervención educativa	saber saber facer	A2 A3 A5

Contidos

Tema	
MEDIDAS CURRICULARES E ORGANIZATIVAS NO ÁMBITO ESCOLAR	CONCEPTUALIZACIÓN DA ATENCIÓN Á DIVERSIDADE ESCOLARIZACIÓN DOS ALUMNOS CON NEE MEDIDAS CURRICULARES NO ÁMBITO ESCOLAR MEDIDAS ORGANIZATIVAS NO ÁMBITO ESCOLAR
A AVALIACIÓN PSICOPEDAGÓXICA	TÉCNICAS E INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN PSICOPEDAGÓXICA ELABORACIÓN DUN INFORME PSICOPEDAGÓXICO
O ALUMNADO CON TDAH	O PROCESO ATENCIONAL. FACTORES DETERMINANTES. DÉFICITS DA ATENCIÓN O TRASTORNO POR DÉFICIT DE ATENCIÓN CON HIPERACTIVIDADE. DIFICULTADES PERSOALES E ESCOLARES. AVALIACIÓN E INSTRUMENTOS PARA O DIAGNÓSTICO DO TDAH INTERVENCIÓN PARA A MELLORA DO PROCESO ATENCIONAL ANÁLISE DE PROGRAMAS
O ESPECTRO AUTISTA	CONCEPTO DE TRASTORNOS XENERALIZADOS DO DESENVOLVEMENTO O TRASTORNO AUTISTA O ESPECTRO AUTISTA OUTROS TRASTORNOS XENERALIZADOS DO DESENVOLVEMENTO MODELOS EXPLICATIVOS DIAGNÓSTICO DO ESPECTRO AUTISTA PROGRAMAS PSICOEDUCATIVOS EN ESTUDIANTES CON TGD

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Actividades introdutorias	1	0	1
Sesión maxistral	9	12	21
Titoría en grupo	3	20	23
Estudo de casos/análises de situacións	7	20	27
Outros	4	4.5	8.5
Traballos de aula	4	28	32

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Actividades introdutorias	Actividades encamiñadas a tomar contacto e reunir información sobre o alumnado e os seus coñecementos previos, así como a presentar a materia
Sesión maxistral	Exposición por parte dos docentes dos contidos sobre a materia, bases teóricas e/o directrices das actividades e traballos a desenvolver polos estudantes
Titoría en grupo	Entrevistas que o estudante mantén co profesorado da materia para o asesoramento/desenvolvemento das actividades/traballo da materia
Estudo de casos/análises de situacións	Actividades de aplicación dos coñecementos adquiridos á análise de casos concretos. Coñecemento e valoración dos sistemas de avaliación e intervención para alumnos/as con necesidades educativas especiais

Outros	Actividade de módulo
Traballos de aula	O estudante realiza actividades, exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesorado

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Titoría en grupo	Resolución de dúbidas, tutorización e seguimento do traballo dos estudantes

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Titoría en grupo	Os estudantes realizarán un traballo para a materia que será titorizado polos docentes da mesma	30
Outros	Actividade de módulo	10
Traballos de aula	Análise de casos concretos. Coñecemento e valoración dos sistemas de avaliación e intervención para alumnos/as con necesidades educativas especiais. Realización de actividades, exercicios ou proxectos na aula baixo as directrices e supervisión do profesorado	60

Outros comentarios sobre a Avaliación

As actividades non superadas na 1ª convocatoria poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo, manténdose as puntuacións previamente conseguidas.

O alumnado que por motivo xustifico non poda asistir a todas as sesións presenciais contará con actividades alternativas.

Bibliografía. Fontes de información

BIBLIOGRAFIA BÁSICA

la Universidad: percepción y construcción del conocimiento. Alicante: ECU.

Orjales, I. (2006). *Déficit de atención con hiperactividad: manual para padres y educadores*. Madrid: CEPE.

Riart, J. (2007). *Manual de tutoría y orientación en la diversidad*. Madrid: Pirámide.

Rodríguez Rodríguez, J. L. (2007). *Manual de Modelos de Orientación e Intervención Psicopedagógica en Galicia*. Santiago de Compostela: Tórculo Edicións.

BIBLIOGRAFIA COMPLEMENTARIA

Base de datos ERIC.

Base de datos CURRENT CONTENTS.

Servizos de emeroteca: ABSTRACTS.

Webs de internet: AUTISMO; <http://www.revneurolog.com>,

Catálogos comerciais de materiais de avaliación e intervención psicopedagógica.

Brown, T.E. (2006). *Trastorno por déficit de atención: una mente desenfocada en niño y adultos*. Barcelona: Masson.

Das, J.P., Deaño, M., García-Señorán, M. y Tellado, F. (2000). CAS un instrumento para la mejora cognitiva de atención a la diversidad. *Educación, Desarrollo y Diversidad*, 2, 83-107.

la Salud (1992). *CIE - 10. Décima revisión de la clasificación internacional de las enfermedades*. Madrid: Medisor.

Rivière, A. e Martos, J. (2001) (comps.). *El tratamiento del autismo. Nuevas perspectivas*. Madrid: Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales, APNA.

Rivière, A., & Martos, J. (eds.) (1998). *El tratamiento del autismo. Nuevas perspectivas*. Madrid: APNA- IMSERSO.

Schaefer, B.; Musil, A., & Kollinzas, G. (1980). *Total communication*. Illinois: Research Press.

Schopler, E., & Reichler, R. J. (1971). Problems in the developmental assessment of psychotic children. *EMI Congress Series*,

274, 1307- 1311.

Schopler, E., & Reichler, R. J. (1979). *Individualized assessment and treatment for autistic and developmentally disabled children: Psychoeducational profile* (vol. 1). Baltimore: University Park Press.

Sobrado, L. y Ocampo. C. (2000). *Evaluación psicopedagógica y orientación educativa. (3ª. Ed.)* Barcelona: Estel.

Stake, R. (1998). *Investigación con estudio de casos*. Madrid: Morata.

Tejedor-Tejedor, F.J., González-González, S.G. y García-Señorán, M.M. (2008). Estrategias atencionales y rendimiento académico en estudiantes de secundaria. *Revista Latinoamericana de Psicología, 40* (1) 123-132.

Vallés, A. (2006). *Alumnos con inatención, impulsividad e hiperactividad: intervención multimodal*. Madrid: EOS.

Watson, L. R. (1989). *TEACCH. Teaching spontaneous communication to autistic and developmentally handicapped children*. New York: Irvington.

Recomendacións

DATOS IDENTIFICATIVOS**Practicum**

Materia	Practicum			
Código	O05M007V01204			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS 12	Sinale OB	Curso 1	Cuadrimestre 2c
Lingua de impartición	Castelán Galego			
Departamento	Psicoloxía evolutiva e comunicación			
Coordinador/a	García Señorán, María del Mar			
Profesorado	García Señorán, María del Mar			
Correo-e	msenoran@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	Esta materia ten carácter obrigatorio. O seu propósito xeral e que o alumnado se poña en contacto directo con servizos e institucións que traballen con colectivos relacionados coa temática do máster			

Competencias de titulación

Código			
A2	Adquirir habilidades básicas de deseño, aplicación e avaliación de propostas de intervención dirixidas a traballar coa diversidade, valorando especialmente as colaboracións innovadoras		
A3	Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúen un alto grao de innovación		
A5	Elaborar materiais específicos para traballar coa diversidade, valorando, na medida das posibilidades, a súa aplicación na práctica		
A6	Utilizar as novas tecnoloxías en diferentes contextos: formativos, de investigación, de aplicación profesional, para difundir e compartir ideas, etc.		
A7	Dominar diferentes estratexias metodolóxicas co propósito de mellorar as condutas profesionais e facilitar a aprendizaxe autónoma, a través do emprego de recursos como os contratos de aprendizaxe, a aprendizaxe baseada en problemas ou o uso de cartafoles.		
A8	Coñecer a lexislación básica referida á diversidade nos contextos educativos e socio-educativos, analizando a súa implicación no exercicio profesional		
A9	Identificar os servizos de apoio escolares e socio-comunitarios que poden ser de utilidade no ámbito da diversidade		
A10	Planificar e organizar traballos tutelados, sendo capaz de buscar e analizar información procedente de diferentes fontes, obter e analizar datos e elaborar con corrección un informe relacionado con algún dos módulos do mestrado		
A12	Relacionar os contidos do mestrado coa experiencia persoal e con situacións educativas reais		
A15	Promover unha actitude positiva cara as ideas e as prácticas educativas innovadoras relacionadas coa diversidade		
A16	Adquirir condutas de respecto e de axuda. Ser sensibles a todo tipo de diversidade		
A18	Favorecer o traballo cooperativo, asumindo responsabilidades e aceptando a disparidade de Opinións		
B3	Establecer contacto directo con experiencias innovadoras relacionadas coa diversidade, valorando o seu interese e as posibilidades de seren transferidas a outros contextos profesionais semellantes, así como de seren aplicables a situacións novas e emerxentes		
B5	Adquirir un compromiso ético no desenvolvemento da profesión, especialmente no referido ao apoio dos colectivos e sectores sociais discriminados e menos favorecidos		

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
-Adquirir unha formación práctica de carácter multidisciplinar en contextos profesionais reais, con énfase nos aspectos relacionados coa diversidade en xeral ou con algunha das diversidades contempladas nos módulos específicos do máster	saber saber facer	A3 A8 A12
- Establecer un contacto directo con experiencias profesionais innovadoras relacionadas coa diversidade, analizando as posibilidades de seren transferidas a outros contextos laborais emerxentes	saber facer	A15 B3
-Favorecer a adquisición de destrezas relacionadas co deseño e posta en práctica de programas de intervención, sendo conscientes das implicacións éticas derivadas das decisións profesionais	saber facer Saber estar / ser	A2 A16 B5

- Coñecer a estrutura e finalidades dos servizos ou institucións nos que se realicen as prácticas, así como analizar a documentación básica na que se sustente a actividade do servizo ou institución, tanto informes, programas como marco legislativo, fixándose especialmente no relativo á diversidade	saber	A8
- Desenvolver actividades de observación sistemática das actuacións dos profesionais e colaborar cos profesionais da institución ou servizo no que eles consideren pertinente	saber facer	A7
-Deseñar e, se é posible, poñer en práctica algunha proposta de intervención específica de inclusión e normalización da diversidade	saber facer	A2 A5
-Deseñar un perfil profesional que inclúa actuacións relacionadas coa diversidade, perfís relacionados especialmente con novos xacementos de emprego	saber facer	A3 B5
-Utilizar as novas tecnoloxías da información e a comunicación adaptadas ao contexto laboral do practicum	saber facer	A6
-Adquirir habilidades de comunicación e traballo colaborativo con profesionais de diferente formación e responsabilidades	saber facer Saber estar / ser	A18
-Adquirir condutas de respecto e axuda, en especial cara aquelas persoas ou colectivos que estean en risco de exclusión social ou de marxinação	Saber estar / ser	A16 B5
-Ser capaz de elaborar unha memoria que reflecta as aprendizaxes máis importantes adquiridas no practicum, seguindo a estrutura recomendada polo titor ou titora do máster	saber facer	A3 A10

Contidos

Tema		
-As prácticas externas como instrumento de desenvolvemento de profesionais en formación e noveles	Propósitos formativos do Practicum A transición da teoría á práctica Importancia da adquisición de coñecementos prácticos	
-As institucións e servizos que se ofrecen no Practicum	Institucións, servizos e atención a colectivos Perfís profesionais instalados e emerxentes	

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Outros	15	0	15
Prácticum	120	120	240
Informes/memorias de prácticas	15	30	45

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Outros	O estudante asiste as sesións de titorización e, orientado polo titor/a, elabora un informe ou memoria sobre as actividades realizadas no practicum
Prácticum	O estudante desenvolve as actividades nun contexto relacionado co exercicio dunha profesión

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Prácticum	A atención ao alumnado realizarase a través de diversas vías: a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefonicamente, e na propia aula de 20 a 21 hs. os xoves e venres. Os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete.
Outros	A atención ao alumnado realizarase a través de diversas vías: a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefonicamente, e na propia aula de 20 a 21 hs. os xoves e venres. Os estudantes tamén poderán usar as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Outros	Seguimento da titora ou titor do mestrado do labor desenvolvido no practicum	10
Prácticum	Informe da titora ou titor externo	50
Informes/memorias de prácticas	Elaboración dun documento, por parte do estudante, no que se describan as actividades realizadas no practicum e a valoración persoal dende unha óptica profesional sobre a experiencia nas prácticas	40

Outros comentarios sobre a Avaliación

O Practicum nas institucións ten unha duración de 120 horas. Cada estudante terá unha titora ou titor tanto no mestrado como na institución de prácticas. Daráselle ao alumnado a información e documentación necesaria.

A memoria terá unha extensión máxima de 10 folios.

As actividades non superadas/realizadas na 1ª convocatoria poderán ser recuperadas na convocatoria de xullo, manténdose as puntuacións previamente conseguidas.

Bibliografía. Fontes de información

Os recursos documentais e bibliográficos estarán relacionados coas actividades ou servizos nos que o estudante realice o Practicum

Recomendacións

Outros comentarios

- As horas de prácticas nas institucións ou servizos son 120

-Documentación básica que se entrega ao estudante:

o Ficha de avaliación

o Ficha de sinaturas

o Impreso de solicitude de certificado de titor/a do practicum

-Estructura básica da memoria:

o Introducción

o Contextualización

o Actividades realizadas no practicum

o Valoración do practicum

o Anexos

DATOS IDENTIFICATIVOS**Traballo fin de Máster**

Materia	Traballo fin de Máster			
Código	O05M007V01205			
Titulación	Máster Universitario en Intervención Multidisciplinar na Diversidade en Contextos Educativos			
Descritores	Creditos ECTS	Sinale	Curso	Cuadrimestre
	12	OB	1	2c
Lingua de impartición				
Departamento	Didácticas especiais			
Coordinador/a	Díaz Pereira, María del Pino			
Profesorado	Díaz Pereira, María del Pino			
Correo-e	pinod@uvigo.es			
Web				
Descrición xeral	O Traballo fin de Máster é unha materia obrigatoria que pretende que o alumnado adquira a competencia básica de elaboración dun estudio que reflicta algunha das temáticas do máster, a través da elaboración de programas, a avaliación de posta en práctica de programas, ou a realización de estudos de caso			

Competencias de titulación

Código	
A2	Adquirir habilidades básicas de deseño, aplicación e avaliación de propostas de intervención dirixidas a traballar coa diversidade, valorando especialmente as colaboracións innovadoras
A3	Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúen un alto grao de innovación
A4	Realizar estudos sistemáticos, sobre todo os que implicaren melloras de prácticas educativas, sendo capaz de difundilos con claridade a diversos tipos de audiencias
A6	Utilizar as novas tecnoloxías en diferentes contextos: formativos, de investigación, de aplicación profesional, para difundir e compartir ideas, etc.
A10	Planificar e organizar traballos tutelados, sendo capaz de buscar e analizar información procedente de diferentes fontes, obter e analizar datos e elaborar con corrección un informe relacionado con algún dos módulos do mestrado
B2	Coñecer e analizar as situacións reais de diversidade que se poden ver reflectidas nos contextos educativos, tanto formais como non formais, empregando procesos sistemáticos de indagación
B3	Establecer contacto directo con experiencias innovadoras relacionadas coa diversidade, valorando o seu interese e as posibilidades de seren transferidas a outros contextos profesionais semellantes, así como de seren aplicables a situacións novas e emerxentes

Competencias de materia

Resultados previstos na materia	Tipoloxía	Resultados de Formación e Aprendizaxe
- Adquirir instrumentos conceptuais e metodolóxicos que faciliten a análise e reflexión sobre as prácticas profesionais relacionadas co tratamento da diversidade, en especial de aquelas que posúan un alto grao de innovación	saber saber facer Saber estar / ser	A2 A3 B2
- Planificar e organizar traballos tutelados, sendo capaz de buscar e analizar información procedente de diferentes fontes, obter e analizar datos e elaborar con corrección un informe	saber facer	A4 A10 B3
- Realizar estudos sistemáticos, sobre todo os que impliquen melloras de prácticas educativas relacionadas coa diversidade	saber facer	A3 A4 A6
- Ser capaz de defender oralmente o traballo fin de máster con claridade e organización	saber facer	A10

Contidos

Tema

Contidos relacionados con algún dos módulos do máster. O tema do TFM poderá estar relacionado con algún problema identificado no contexto institucional no que foi realizado o Practicum. Neste sentido, a utilidade do traballo será un criterio a considerar na avaliación do TFM.

O enfoque desde o que se aborda o problema pode ser diverso e ter diferentes obxectivos; por exemplo:

- Avaliación dalgún aspecto profesional do Servizo ou Institución onde se realizaron as prácticas.
- Deseño dun programa de intervención, suficientemente detallado como para poder ser aplicado. Deberá ter en conta a perspectiva da diversidade abordada no Máster.
- Aplicación e avaliación dun programa de intervención.
- Estudo de casos

Planificación

	Horas na aula	Horas fóra da aula	Horas totais
Traballos tutelados	20	280	300

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientador, considerando a heteroxeneidade do alumnado.

Metodoloxía docente

	Descrición
Traballos tutelados	Elaboración e presentación por escrito e defensa oral dun traballo relacionado coas competencias e temáticas xenéricas do máster

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	A atención ao alumnado realizarase a través de diversas vías: a través da plataforma Tema, por correo electrónico, telefonicamente, e as horas de titoría que ten o profesorado no seu gabinete.

Avaliación

	Descrición	Cualificación
Traballos tutelados	Valorarase na elaboración do TFM que se siga a estrutura recomendada para cada tipo de traballo (elaboración de programas, estudos de caso, perfil de usuarios ou avaliación de programas), así como os criterios de calidade que se lle entregarán ao alumnado. Ademais dos criterios mencionados, terase en conta a calidade da defensa oral do TFM.	100

Outros comentarios sobre a Avaliación

A avaliación do TFM realizarase en primeira instancia polo titor académico, que dará o seu visto e praxe (APTO-NON APTO), para proceder á súa defensa pública oral ante un tribunal constituído por tres profesores/as do Máster. O tribunal emitirá unha puntuación entre 5-10 puntos. Os alumnos solicitarán na Secretaría do Máster a presentación e avaliación do TFG co visto e praxe do seu respectivo titor académico. A solicitude de presentación, dirixida á Comisión Académica, deberá ir acompañada da versión escrita do TFG por cuadruplicado.

Teranse en conta os seguintes criterios de avaliación:

MEMORIA/INFORME DO TRABALLO FIN DE MÁSTER	· Relevancia/Interese profesional do tema abordado
	· Estrutura do traballo
	· Nivel de profundización na temática
	· Viabilidade da proposta
	· Discurso personalizado, orixinalidade e capacidade crítica
CALIDADE DA PRESENTACIÓN ORAL DO TRABALLO ANTE O TRIBUNAL	· Aspectos formais (citas bibliográficas, táboas, figuras)
	· Estruturación do discurso
	· Claridade expositiva e capacidade de comunicación
	· Uso adecuado de recursos audiovisuais para apoiar o discurso

Extensión do traballo entre 50-100 páxinas con letra tipo Times New Roman tamaño 12 a 1,5 espazos. Exposición do traballo ante un tribunal, nas datas que se sinalen a tal efecto.

A presentación do TFM conta con dúas convocatorias, a de xuño e a de xullo.

Bibliografía. Fontes de información

Recomendacións

Outros comentarios

NORMAS BÁSICAS DE PRESENTACIÓN

A presentación do TFM constitúe un aspecto dunha gran importancia para a comunicación do que se desexa expresar. Recoméndase:

- Extensión do documento: entre 50-100 páxinas
- Papel e tamaño: O traballo débese presentar en papel branco, liso e de tamaño A4
- Tipo de Letra: Letra tipo Garamond (corpo 14) ou Times New Roman (corpo 12), a cal pode reducir o seu tamaño nos anexos, ilustracións e táboas. Os títulos ou epígrafes deben ir no mesmo tamaño e em negra.
- Espazos: Interliñado de 1,5. Pódese usar espazo simple nos seguintes casos: notas e citas textuais; referencias bibliográficas; índice de ilustracións e táboas; anexos. Utilizarase espazo dobre logo dos títulos ou seccións.
- Numeración: Utilizaranse dous tipos de numeración
 - Números romanos en minúsculas (i, ii, iii, etc.) para as páxinas preliminares, comezando pola páxina da portada, que non se numera pero se considera, e normalmente colocados no centro da marxe inferior de cada páxina sen ningún outro carácter adicional.
 - Números arábigos para o texto do traballo, comezando desde a introdución ou desde o primeiro capítulo se non hai introdución. Se se presenta en máis dun volume, a paxinación é consecutiva, colocando o número sen ningún outro carácter adicional.

As páxinas nas que aparecen cadros e gráficos tamén deben numerarse, e a súa disposición, vertical ou horizontal, non alterará a posición do número de páxina.